

Štev. 5., 6. in 7. V Ljubljani, meseca junija 1921. Leto XXII.

Cvetje.

1. Trobentice.

Kakor samo solnce
trata je rumena,
in trobentica nobena
ne molči:
„ti, ti, tili!“
se razlega v jasni zrak . . .
Muziko začuje pajek,
pa spusti do tal se z veje,
kvišku zopet urno spleza,
zopet k tlom,
in zopet gori,
. . . doli . . . gori . . .
Solnce gleda, pa se smeje:
O, ti pajek,
pazi, da te muzika ne zmeša –
tam pod grmom se martinček greje! –

2. Ivanjščica.

Marjanček na trati sedi.
. . . zzzz . . .
okrog njega čmrli brenči,
a on ga ne čuje,
z levico ivanjščico drži,
z desnico pa listke ji ruje:
Pekel, vice, nebesa,
pekeli, vice, nebesa . . .
pekeli, vice –
in potemni se mu lice,
nad lici se zabliska,
skozi usta tenko zapiska –
in solze se vlijó iz oči . . .

Marjanček bržčas misli,
da že v vicah sedi.

3. Roža.

Mati nesla v zibelki je dete
na cvetoče polje, med dišeče grede,
nesla dete, v senci ga zibala,
da pod rožico škrlatnordečo
glavica je drobčkana zaspala.

Mati se sklonila nad osatom.
Roža se sklonila nad otrokom,
poljubila ustna mu drhteča,
ki so v sanjah pripovedovala,
kje domá ljubezen sta in sreča.

Mati vzela dete je v naročje,
čudoma mu zrla je v obličje,
ga otrla – toda kri je živa,
ustna rdeča so kot roža sama,
ki si s solnčno roso glavico umiva.

4. Vijolica.

(Materi.)

Samó Tvoj grob je okrašen,
samó Tvoj grob je ves zelen –
in sredi zelenja dva šopka vijolic
s svojo lepoto v me sta uprta:
to je modrina Tvojih oči, o, mati,
to je milina Tvojih in mojih sanj,
ki si danes podajajo roke,
kot si Ti nas učila otroke,
ko smo šli v svetih mislih
čez nedeljsko plan . . .

Dva šopka vijolic na grobu –
dvoje modrih oči:
o, mati, danes sem tako sam,
o, mati, danes se name ozri! –

5. Nagelj.

(Očetu.)

Oče. zadnji cvet bodi Tebi posvečen!
V mladem srcu je zrastel,
namakan s svežo krvjo,
v tihih urah se je razcvital,
v vsakem drobnem perescu sem čital:
kako je doma lepó . . .

Takrat pa, ko si Ti umrl,
naté se je nagelj ozrl,
in bilo mu je neskončno hudó –
sklonil je glavo
in ovenel zapuščen. –

Tone Gaspari.

JANKO LEBAN:

Pri stricu Martinu.

vanajstletni Jurček je večkrat občudoval meščane, ki so se vozili na kolesih v vas. O bližajočem se godu je pri neki priliki vzdihnil proti svoji sedemletni sestrici Tilki: »O, ko bi mi oče kupil za god tako kolo! Še tebe bi vzal nanje in veselo bi se vozila v božji svet!«

»In jaz,« deje sestra, »bi rada imela veliko punčko. To bi potem jemala v naročje, ko bi na kolesu napravljala izlete s teboj.«

»Ljuba otroka,« ju zavrne stara mati, ki je isti hip stopila v sobo ter je vse slišala; »ne pretiravajta tako svojih želj! Pomislita vendar, da vajini starši niso bogati. Človek mora biti vesel, četudi le kaj malega dobi!«

»Pa je res žalostno, če je človek ubog,« odvrne Jurček. »O, jaz bi rad imel veliko denarja!«

»Misliš li, da bi bil tedaj zadovoljnejši?« vpraša žena. »In ali sta vidva doslej sploh trpela kako pomanjkanje?«

»I nu, nobene sile nama ni,« pojasni Tilka. »Jaz bi rada imela veliko denarja zato, da bi ga dala očetu in materi.«

»Oče in mati nimata sicer veliko, a dovolj za potrebo, če sta le vidva pridna in dobra. Ali nista še nikoli čula: Človek naj bo zadovoljen, če ima le kaj jesti in kaj obleči! Da vaju pa prepričam, da denar sam na sebi še ne osreči človeka, hočem vama povedati povestico. Ali bi jo rada slišala?«

»Rada, rada,« odgovorita otroka. Starka vzame pletenje v roke. Oba otroka sedeta k stari materi. Žena jame pripovedovati:

Moja povest se pričinja na neko sredo. V vasi Lipici je ravno udarila ura enajst. Vrata tamošnje šole se odpro in otroci — dečki in deklice — se trumoma usujejo iz nje, da se v svobodni božji prirodi povesele mladega življenja. Veseli so bili otroci zato, ker bodo imeli popoldne prosto. A še nekaj drugega je bilo, kar je otroke z veseljem navdajalo. Navadno so se brž razkropili proti domu. Danes pa so tu pa tam postajali v gručah ter živahno kramljali med sabo. Hočemo jih poslušati ter tako zvedeti, zakaj so bili tako vesele volje. Tri male deklice gredo skupaj domov, pa postajajo pri vsakem tretjem koraku.

»Veš li, Malka,« vpraša Verbanetova Lizika, »da pojdem danes tudi jaz k stricu Martinu?«

»No, Lizika, lahko si vesela,« odgovori Malka, »jaz in tvoja sestra Lenčka sva bili že lansko leto tam. Ti si ne moreš misliti, kako je tam lepo!«

»Ob dveh moramo že biti tam,« приметne Lenčka, »teta Mina tedaj gotovo postavi velik lonec kave k ognju.«

»I kajpada!« pritrди Malka žarečih oči. »Lahko bomo pile kavo, kolikor je bomo hotele. In teta Mina pri oslajevanju kave tudi ne štedi s sladkorjem!«

»To bo dobro to,« приметne šestletna Lizika, cmakajoč z ustmi, »a jaz moram obleči svoje praznje oblačilo, kaj ne?«

»Ni ravno treba,« deje Malka. »Vsekako si pa priveži snažen predpasnik, se počesi in si umij roke, ker sicer te stric Martin takoj zopet pošlje domov.«

»Mati mi že da košček mila,« tolaži Lizika samo sebe ter gleda svoje nepresnažne roke.

V tem so deklice prišle do stanovanja črevljarja Verbaneta, tudi Malka je imela samo še nekoliko korakov do doma. »Tedaj, Lenčka, točno ob dveh pridem pote,« reče ob slovesu.

»Da, pripravljena bom, če bom le smela iti,« odvrne Lenčka zamišljeno. »Toda oče je sedaj tako slab, brat in sestra sta pa majhna, mati skoro ne zmaguje vsega dela sama.«

»Čemu bi jadikovala, Lenčka? Za eno popoldne že pojde. Torej točno ob dveh bom zopet tu.«

Kakor deklice, tako so se razgovarjali tudi dečki o pričakovanem popoldnevu. Imeli so ga vsi za čas, poln veselja. Ni bilo ne konca ne kraja pripovedovanju, kako lepe reči čakajo nanje. Zato mislim, da ustrezem tudi vam, mladi prijateljčki, ako vam povem, kdo sta bila vsem priljubljena stric Martin in teta Mina.

Janez Poljak, stari oče ali ded strica Martina, je veljal za najbogatejšega kmeta v Lipici. Leta 1806. je izbruhnila vojna. Prilomastil je sovražnik in blizu Lipice se je vnela bitka. Kakor druge, so tudi hišo Janeza Poljaka opleni. Nastal je ogenj, ki je upepelil večino poslopij lepega Poljakovega dvorca. Hiša, kjer so stanovali, je ostala sicer cela, posestnik pa ni živel dolgo po tej nesreči. Vdova ni za rajnikom našla denarja, dasi je pokojnik veljal za bogatega moža. Hudi časi so bili, in nastanjevanju vojakov ni bilo ne konca ne kraja. Edini preostali sin je moral prodajati njivo za njivo, da je laže zopet sezidal najpotrebnejše zgradbe. Po smrti je zapustil svojima otrokoma

Martinu in Mini le malo, nezadolženo posestvece, dasi je živel jako stromno. Mina se je bila sicer poročila, a kmalu obvdovela. Njenemu bratu Martinu pa je nevesta umrla malo pred poroko. Tako sta živela brat in sestra po smrti svojega očeta v hiši svojih praroditeljev v miru in slogi.

Tisto malo polja, kar mu ga je bilo ostalo, je stric Martin prodal. Obdržal je zase le velik vrt blizu hiše. Ta je bil njegovo veselje in negoval ga je kar najskrbneje.

Čez cvetnjak in zelinjak so se križale široke in snažne stezice, ob straneh so rasli kosmuljni in grozdjični grmiči najboljših vrst. Ob zidu in v solnčnih kotih pa so se bujno košatili malinjaki, a čebelnjak je stal v drugem vrtnem kotu. Iz za zelenih listov si videl po snažnih gredicah rdeče jagode.

V sadnem vrtu tik zelinjaka je gojil stric Martin najplemenitejše sadje. Ker je vsako drevo najskrbneje negoval, je imel na svojem vrtu zmerom dosti sadja, čeprav je drugod morda slabo uspevalo.

Teta Mina je bratu Martinu pomagala negovati vrt. Posebno se je zavzemala za cvetice. Ni je bilo v vasi svečanosti, da ne bi na njej rabili lepo dišečega cvetja z Martinovega vrta.

Toda tudi zrelo sadje je večinoma šlo skozi njene roke. Vkuhala je vsako leto sadje, a teta Mina je imela tudi najlepše sušje (suho sadje) in najboljšo čežano. To so vedeli bolniki in siromaki v vasi. Potreben človek ni nikoli odhajal nepotolažen od strica Martina.

Teta Mina je kakor usmiljena sestra skrbela za bolnike, stric Martin pa je bil svetovalec in posredovalec miru v vasi. Srce njegovo je bilo blago in milo in njegova roka je bila zmerom odprta nesrečnikom v pomoč. Ravnal se je po besedah pesnikovih:

Odpri srce, odpri roké,
otiraj bratovske solzé,
sirotam olajšuj gorjé!

Ali se je čuditi, da so Martina in Mino častili in ljubili po vsej vasi, dasi nista bila bogata?

A najbolj so jima bila naklonjena srca vaške mladine! Kolikokrat sta mimoidočim otrokom dala kako jabolko ali hruško! Pa to jima še ni bilo dovolj! Prirejala sta ubogim otrokom tudi cele svečanosti. In taka svečanost je čakala otroke tistega dne, ko se začinja naša povest.

Vsako leto, ko so jagode dozorele in kasneje, ko so dozorele slive, jabolka in hruške, sta stric Martin in teta Mina povabila uboge vaške otroke na malico, posebno take, katerih starši niso imeli vrta

ali sadja. Ob takih prilikah sta otrokom najprej postregla s kavo, medom in žemljami na veliki pogrjnjeni mizi, ki sta jo postavila pod milo nebo na dvorišče. Tudi danes je bila ob dveh popoldne taka svečanost, kakor že vemo.

Ko so otroci izpili kavo, je stric Martin odprl vrata, držeča na vrt. Pokazal jim je celo vrsto različnih jagod, ki so jih smeli poljubno zobati.

Ko so se tudi tukaj najedli, so veseli otroci odšli igrat se v travo na sadni vrt. Tu so izvrševali različne otroške igre. Ko jim je bilo tega dosti, so deklice jele plesti šopke in vence, dečki pa so telovadili na drogu in drugih telovadnih pripravah, ki jih je bil stric Martin dal napraviti nalašč v ta namen. Bil je pri telovadbi otrok navzoč, zato se je le redko dogodilo kaj nerodnega. Vsi otroci so vedeli, da je bil stric Martin resen, da, celo strog mož, če je bilo treba. Zato nespodobnega ali drznega otroka ni nikoli več vabil.

Tako je bilo častno za otroke, ki so se smeli udeleževati prireditvev strica Martina.

Ko je zatonilo solnce, so dobili otroci vrtno orodje in tedaj je bila njih naloga, da so steze in gredice lepo poravnali, če so jih morebiti kaj pohodili. Ker je to opravljalo mnogo rok, je bilo delo kmało dovršeno. Smeha in šale med delom ni manjkalo. Ko je bilo vse lepo pospravljeno, so otroci dobili od tete Mine vsak kos maslenega kruha — in svečanost je bila končana.

Tudi na že omenjeno sredo popoldne so otroci zadovoljni srebalii kavo pri stricu Martinu ter so se spravili potem na jagode. Zdaj so se lotili igre na sadnem vrtu. Dečki so plezali in telovadili, kakor se jim je zljubilo. Pa tudi manjši dečki so hoteli poizkušati svoje moči. Priliko za to jim je ponujala stara jablana, ki je stala v zadnjem kotu sadnega vrta.

Starost, pač tudi nevihte, so deblo tako upognile, da je bilo ob le nekoliko spretnosti lahko splezati na drevo. Ob koncu glavnega debla so bile veje tako zapletene, da so tvorile zgoraj prijeten sedež. Nanj so se otroci posebno to sredo radi spravljali. Stara jablana je pač rodila časih še kako jabolko. Zadnja zima pa je bila za staro drevo najbrž premrzla. Le malo mladik je bilo ostalo svežih, ki so pa imele le redke liste.

Francek, sin ubovega kočarja, se je bil prav zložno vgnezdil v vejah. Drugim otrokom se je to posedanje zdelo predolgo; zato mu je mali Drago, mizarjev sin, zaklical: »Francek, kaj pa delaš tako dolgo na drevesu? Ali plačuješ najemnino? Mi bi tudi radi splezali gor!«

»Kdor prej pride, prej melje,« se ogasi Francek z drevesa.

Drugi dečki obstopijo drevo, in neprijazne besede so začele padati gor in dol. Naposled sliši to tudi stric Martin. Približa se drevesu in vpraša, kaj je vzrok prepiru. Dečki mu pojasnijo stvar, a veseli Vilko, sin nočnega čuvaja, opomni še: »Stric Martin, meni se zdi, da bi bilo staro drevo boljše za ogenj, ker haska itak ne daje skoro nobenega!«

»Tudi jaz sem se že čudil,« modruje umni Jožek, »da niste dali še izruti drevesa, saj na vsem vrtu ni tako nerabne starine!«

»Misliš li, da mora vse stran, kar je starega?« vpraša nekako razžaljen stric Martin.

»Tega ravno ne mislim,« odgovori deček nekam bolj boječe, zakaj čutil je, kam merijo starčkove besede, »menim pa, da to deblo ne ozeleni več. Na njegovem mestu pa bi lahko stalo mlado drevo, ki bi rodilo sad, recimo jabolka ali hruške.«

»Hotel si reči,« mu seže starček v besedo, »da je to prava potrata prostora, če še tu pustimo to jablano?«

»Da, tako sem mislil, samo kratko in prav povedati tega nisem znal,« pojasni deček.

V tem se oglasi Francek z drevesa, kjer je še vedno čepel: »Stric Martin, pogledjte, meni se zdi, da smo skakaje z drevesa tu ob strani rušo nekoliko potlačili, glejte, kar vdira se v tla.«

»Vidim, vidim,« odgovori stric Martin. »Ta usedlina je nastala polagoma. Ob mokrem vremenu se zemlja vdira bolj in bolj. Dno mora biti vse razrito.« Potem nadaljuje potihoma, kakor bi govoril sam sebi: »Da, da, prizanesti sem ti hotel, stara jablana, ker sem mislil, da boš zelenela, dokler bom živel. Toda zadnja zima ti je dala, česar ti je še manjkalo. Otroci trdijo prav, nadomestiti te bo kmalu treba z mladim drevesom. Se li nam ljudem bolje godi?«

»Zakaj pa imate, stric Martin, tako radi staro grčo?« vpraša Drago radovedno.

»Zato, ker sem že kot deček posedal v vejah tega drevesa ter pojedel tam marsikako lepo jabolko, pa tudi mnogo malico sem tam zaužil. Pa to ni glavna stvar! To drevo je edino na vrtu, ki ga je moj stari oče vsadil z lastno roko, in sicer malo časa, preden je nagloma umrl. Od tega je minilo že sedemdeset let. Sedemdeset zim s svojimi vihrami poderejo naposled tudi še čvrstejše drevo. Blagor človeku, ki more tako dolgo kakor to drevo zvesto služiti svojemu namenu!«

Otroci sicer zadnjih besed niso povsem razumeli, vendar so prosili strica Martina, naj jim dovoli, da mu pomagajo, kadar bo hotel izkopati staro drevo.

»Preveč bi vas bilo mi v pomoč,« odgovori starček, »vendar par večjih dečkov izmed vas bi rabil, ko pojdem na delo. A za to je še časa dovolj. Oktobra meseca mislim izruti drevo. Dotlej naj se stara jablana še veseli zraka in svetlobe med drugimi drevesi!« —

Precej pozno je že bilo. Otroci so pospravili grablje. Teta Mina jim je še razdelila malico in veselega popoldneva je bilo konec. Otroci so se hvaležno poslavljali s presrčnim voščilom: »Hvala lepa in lahko noč!« Teta Mina pa je vprašala ob slovesu Lenčko: »Lenčka, kako je s tvojim očetom?«

»Oče minulo noč že zopet ni mogel spati zaradi kašlja,« potožila deklica, »hotela sem danes ostati doma, a oče mi ni hotel prikratiti veselja, ki me je čakalo tukaj pri vas. Mati zdaj često joka, ker oče ne more ničesar več zaslužiti.«

»Ubogi otrok!« sočutno deje teta Mina. »Ná ta lonec mlekal Segrejte ga doma, in oče naj gorško mleko pije, pa ta med denite vanje! To lajša kašel, boš videla. Le vzemi, Lenčka!«

»Ah, teta Mina, kako ste dobri. Kaj bi bilo z očetom, kaj z nami, ko bi vas ne imeli?« —

»Le molči o tem, otrok moj! Pojdi domov in pridna bodi, Lenčka, da boš materi v pomoč in tolažbo. Lahko noč, otroci!«

In razšli so se otroci na vse vetrove.

Prišla je jesen. Sadje je ležalo na varnem v hišnih shrambah. Vrtinec je odnašal orumenelo listje z dreves. Kdor je hotel saditi še kako drevo, se je moral požuriti. Stric Martin se je spomnil svojega sklepa. Izbral si je mlado drevesce, ki naj bi nadomestilo staro jablano. Tako se je stric Martin nekega šole prostega dne napravil na delo, da s pomočjo dečkov Draga in Francka izruje staro drevo. Trohneče votlo deblo je bilo kmalu odstranjeno. Potem so jeli odstranjevati korenine. Stric Martin pa je zemljo odrival. Pri tem je zapazil, da mu lopata sili v odprtino. »Zdi se,« zakliče iznenaden, »da se nahaja pod debлом lisičja luknja.« Še bolj se začudi, ko spozna zabojček, čigar pokrov je bil prebit in je tako tvoril jamo poleg drevesa. Zdaj so začeli previdneje odstranjevati zemljo in tako se jim naposled posreči, da privlečejo iz zabojčka v platno zavito lonc. Bil je več kot do polovice napolnjen s srebrnjaki!

Poklicali so teto Mino, ki se je čudila še bolj nego njen brat. Ni bilo dvoma: ko je stari oče videl, da se sovražnik bliža, je tu zakopal denar in vsadil na vrh drevesce. Ker je nagloma umrl, ni mogel nikomur povedati o tem. Tako je tudi jasno, zakaj po njegovi smrti niso dobili denarja pri hiši.

Nihče ni dvomil, da je najdeni denar zakonita lastnina strica Martina in njegove sestre Mine. Novica se je po bliskovo razširila povsod. Seveda so ljudje strašno pretirali, tako da so naposled strica Martina imeli za polovičnega milijonarja!

Prej prijazni in veseli mož pa se je od časa, kar je odkril zaklad, čudno izpremenil. V loncu sicer ni bilo več ko tisoč tolarjev, vendar si je stric Martin vedno belil glavo s tem, kako bi to vsoto mogel pomnožiti tako, da bi lahko iznova kupil vse njive, ki so bile prej odprodane z njegovega posestva. On, ki je prej imel vedno odprto srce in odprte roke za ubožce, je jel zdaj skopariti, kakor da bi mu sililo uboštvo že skozi okna in duri v hišo.

»Mina,« je dejal nekega dne sestri, ko je po kosilu pospravljala mizo, »koliko sadja pa imava? Zdi se mi, da bi se izplačalo, spraviti ga z vozom v mesto. Tam se lepo sadje drago plačuje. Če še ti dodaš svoje posušeno sadje, utegneva dobiti lepo vsotico.«

»Ljubi Martin, ti precenjuješ sadje,« ga zavrne začudena Mina. »Toliko ga ne bo, če to pridrživa, kar rabiva za svojo potrebo; vrh tega imava stare odjemalce, ki zmerom dobijo to, kar nam preostaja.«

»Kaj li misliš z besedami ,našo potrebo'?« vpraša razdraženo Martin. »Mari to, kar do Velike noči razdeliš po vsej vasi? In naši odjemalci ali kupci, kakor jih že hočeš imenovati! Ti nam ne dajo niti polovice tega, kar je sadje vredno. Ljuba Mina! Odslej mora to biti drugače! Ne bom odslej več tak neumnež! Tudi najemnic za naše polje bo treba za četrtno zvišati, ko ga bomo zopet dajali v zakup!«

»Martin, kaj ti ne pade v glavo!« klikne Mina vsa osupla. »Naš zakupnik je priden človek in ima celo kopo otrok. Takega človeka pač ne boš odiral?!«

»No, bomo videli, a toliko rečem, da sem bil do zdaj preveč neumen in predober. Odslej bomo skrbeli najprej zase. Jutri se odpeljem z vsem sadjem v mesto. Jaz sem gospodar v hiši, veš!«

Rahlo trkanje na vrata je zmotilo pogovor med bratom in sestro. Mina zakliče: »Prosto!« in tedaj nekako boječe vstopi žena bolnega črevljarja. Na njenem bledem licu in na objokanih očeh si lahko spoznal, koliko je uboga žena pretrpela zadnje dni. Mina ubožici ponudi stol, ji veli sestri ter jo vpraša, kako je bolnemu možu.

»Ah, slabo, slabo,« potoži ženica, »minuli teden moj mož skoro nič delati ni mogel. Šestero otrok imam doma. Vsi so še majhni, a jesti hoče vsak! V oviro so mi, da si ne morem kaj prida prislužiti, da bi plačala zaostalo najemnino, zakaj gospodar nam preti, da nas vrže na cesto. V tej zadregi prihajam do vaju ter lepo prosim, da bi nam

Martin posodil nekaj denarja. Jaz in moj mož bova skrbela za to, da odsluživa denar.«

Mina preseče pogleda brata. »Tako daleč ne sme priti, kakor vam preti gospodari.« deje tolažljivo. »Saj si nesreče niste sami krivi, zato vam bo tudi Bog pomagal.«

»Ah,« tarna ženica, »če nam Martin ne pomaga, ne vem, kako bo; kdo naj nam sicer priskoči na pomoč?«

Martin je namrdnil obraz. Naposled reče precej neprijazno: »Žal mi je, Vrbanetovka, a vsi mislijo, da so moji dohodki neizčrpní. Pa povem vam, jaz sam imam tako velike stroške, da danes ne morem pomagati. Jako žal mi je, verujte, jako žal!«

Vrbanetovka je Martina gledala začudeno, kakor da ni umela njegovih besed. Potem pa vstane, ne izpregovori besede ter zapusti sobo. —

Neprijeten molk je zavladal po tem prizoru. Mina ni svojega brata več poznala in ta hip sama ni vedela, kaj bi storila. Stric Martin pa je, hud nase in na ves svet, šel iz sobe. Hotel je poskrbeti, da se za jutrnji dan spravi sadje v kadi in zaboje.

Žalostna je sedela drugi dan teta Mina s šivanjem v roki pri oknu. Martin se je bil odpeljal s sadjem v mesto. Kam sta bila izginila zadovoljnost in veselje, ki sta dolgo let kraljevala v njuni mali hiši? Toda iz tega premišljevanja jo zdajci predrami nenaden prizor. Vrata se mahoma odpro in pred njene noge pade Vrbanetova Lenčka, milc in glasno jokajoč. »Za Boga svetega, otrok, povej, kaj se je zgodilo, anti ni tvojemu očetu slabše?« Tako zavpije teta Mina silno prestrašena.

»Pomagajte, teta Mina,« javka otrok. »V naši sobi so možje, ki nam hočejo vse vzeti. Nosijo postelje na cesto. Mati joka in malčki jokajo z njo. Oče se je najprej kregal z možmi, a zdaj je izginil, ne vemo kam. O, teta Mina, pojdite z mano in pomagajte nam!«

Ne da bi dolgo premišljala, ogrne Mina prvo ruto, ki ji je bila pri rokah, prime Lenčko za roko ter odhiti z njo k hišici, ki je v njej nrebival črevljár Vrbane z mnogoštevilno svojo rodovino. Bilo je res tako, kakor je povedala deklica. Gospodar ni hotel več čakati na plačilo in zdaj so biriči rubili ubogo družino ter ji pohišje znašali pod milo nebo.

Teta Mina ni pomišljala in odlašala. Že njena navzočnost je žalostno mater s pridom utešila. Ni prosila, a odločno je vprašala gospodarja, koliko so mu Vrbanetovi dolžni. Trdosrčnež imenuje vsoto ter pojasni, koliko časa so mu Vrbanetovi stanarino na dolgu. Mina pa je dejala: »Dobro!« Imela sicer ni pri rokah toliko gotovine, ven-

dar je v poravnavo dolga ponudila svojo hranilnično knjižico ter dodala še zlato ovratno verižico, najdražji in najljubši zaklad, ki ga je bila podedovala po rajni materi. Upnik se je s ponudbo zadovoljil ter ustavil rubežen.

S pomočjo nekaterih milosrčnih sosedov so zarubljene stvari zopet spravili v hišo. Mina je hotela ravno oditi domov, da bi se nekoliko umirila, toda strahote tega dne še niso bile končane. Toliko da je stopila iz hiše, ko ji prideta naproti dva moža. Nesla sta nezavestnega črevljarja Vrbaneta. Našla sta ga ležečega na kolovozniku ter izprva mislila, da je mrtev.

Ubogi šibki mož ni mogel preprečiti nesreče v družini. Ker je ni mogel gledati, je ves obupan bežal brez smotra v prosto prirodo. Toda ta njegova razburjenost in beg sta bila preveč za njegove bolne prsi. Bruhnil je kri ter nezavesten obležal. V takem položaju sta ga našla omenjena delavca. Umeje se, da je teta Mina priskočila nesrečniku na pomoč. Poslala je takoj po zdravnika, odpravila otroke iz sobe ter kolikor možno mehko postlala bolniku. Toda preden je še došel zdravnik, je Vrbanetova duša že vzplula v deželo, kjer ni več ne pomanjkanja, ne bolezni, ne solzá...

Vsa potrta je prišla Mina od Vrbanetovih zvečer domov. Martin se je bil šele kasneje vrnil iz mesta. Bil je slabe volje, ker ni toliko izkupil, kakor je upal. Vrhutega je moral še drago plačati voznika in tudi precej denarja mu je šlo za hrano. In zdaj še sestre Mine ni dobil doma. To mu je bila prava zagonetka in njegova nevolja je rasla bolj in bolj.

Kako mu je bilo šele pri srcu, ko je stopila sestra Mina v sobo ter mu povedala, kaj se je vse zgodilo v njegovi odsotnosti. Najsi ga je Mina tako ljubila, da mu ničesar ni očitala, vendar očitala mu je lastna vest, da je nemalo pripomogel k nesreči uboge rodovine. Ubogi Vrbane bi bil gotovo še živel, da ni bil Martin tako trdosrčen!

Toda kar se je zgodilo, se ni dalo več predrugačiti. Stric Martin vso noč ni spal, a naslednji dan je bilo težko besedico spraviti iz njega.

Vrbanetovega pogreba se je udeležila vsa vas. Ko je po pogrebu prišel stric Martin domov, se je zdelo, da se je zbudil iz težkega sna.

Prijazno je segel stric Martin sestri Mini v roko ter jo vprašal, če je še kaj jezna. Ko ga Mina zagotovi, da ga je zmerom ljubila, le da je mislila, da je bolan, se je Martinu odvalil kamen od srca.

»Prav praviš. ljuba sestra,« odgovori Martin globoko ganjen, »bil sem res bolan in — ubog! Pa bodiva zopet bogata in srečna. To pa doseževa s tem, da prav rabiva odkriti zaklad, ki je povzročil toliko nesrečo. Poskrbeti hočem, da kolikor mogoče popravim krivico, ki

sem jo storil. Zaklad znaša tisoč tolarjev. Obresti od tega denarja naj uživa Vrbanetova vdova, dokler bo živa; pozneje pa naj bo ta denar dota njenim hčeram. Ali ti je to všeč, Mina?»

»In še kako!« vzklikne Mina, ganjena v dno duše. In objemši brata nadaljuje: »Zdaj sva zopet bogata in vesela! Siromaki in bolniki naj uživajo najino podporo!«

»Tako bodi in ostani!« pritrди stric Martin. »Prav je govoril pesnik, ki je pisal:

Ne misli tega mi nikar:
Največja sreča je denar!
Ne! Zadovoljnost le srcá —
ta pravo srečo tu ti dá!...

Polž.

Deček:

Oj, počasi polž se kreče,
dolga je njegova pot;
hodi res, lahkó se reče,
teden dni iz kota v kot!

Oče:

Nič se, Tinček, mi ne čudi,
če počasen je takó;
ti ne bil bi boljši tudi,
da ti breme je težkó!

Svojo hišico polž nosi,
da resnica je, poglej;
kóga pomočí li prosi?
Sam le vlačí jo naprej!

Ti bi bridko se potožil,
ko bi nosil stol samó;
če bi mizo si naložil,
zgrudil bi na tla se z njo!

„Oče!“ pravi Tinček živo,
„vsega tega nisem znal;
sodil pa ne bom več krivo,
čast le polžu bom dajal!“

Janko Leban.

UTVA:

Čudotvorni kresilnik.

(Po Andersnu.)

(Konec.)

udi dvorjanka Marjanka in vitezi so kazali vsak drugo hišo in končno spoznali, da je vse iskanje zaman, ker so bila vsa vrata zaznamovana s križi. Modra kraljica pa je medtem skovala drug načrt. Gre domov, vzame svoje zlate škarje in ukroji svileno vrečico in jo z zlato šivanko sešije. Potem jo napolni s pšenom. In zvečer, ko je kraljična spala, ji vrečico priveže okrog pasu. Naredi malo luknjico, da bi se pšeno vsipalo vso pot in bi tako našli sled do kraja kraljičnih skrivnostnih nočnih izletov.

Opolnoči pride kuže, odnese krasotico k junaku, ki je ves nesrečen, da ni kraljevič, da bi smel snubiti prelepo devojko.

Pes ni opazil prosa, ki se je vsipalo vso pot iz vrečice. Kralj in kraljica, dvorjanka Marjanka in vitezi pa so našli sled in — hop! pa so ga imeli. Vržejo ga v ječo in obsodijo na vislice.

Zadnjo noč sedi v ječi za temnimi omreženimi okni in zdihuje: »Nesrečen biti, na vislicah umreti in dragocenega kresilnika ne imeti pri sebi, to je hudo, strašno hudo!« — Pozabil ga je namreč v svojih sobanah.

Komaj se zdani, že čuje, kako vre ljudstvo na morišče, da bi videlo, kako bo bingljal na vislicah in bridko slovo jemal od življenja. Bučala je množica, bobni so peli, trombe donele, vojaki so korakali mimo tako čvrsto, da se je tresla vlažna celica.

Kar priteče mimo črevljarček s parom škornjev čez ramo. Tekel je tako žurno, da mu je odletel en škorenj ob zid tik omrežja obsojenčeve ječe.

»Čuj, dečko!« zakliče junak, »ne leti tako! Poglej, jaz sem še tu, in brez mene ne bo nič tiste komedije na vešalih. Časa imaš še dotlej. In glej: štiri groše ti dam, če greš tja v moje stanovanje in mi prineseš kresilni kamen. Toda leti!«

Dečko pogleda groše in že odhiti. Kmalu se vrne s kresilnikom in ga izroči vojaku.

Zunaj mesta so se dvigale podjetne vislice. Okrog in okrog so stali vojaki in za njimi tisočglava množica. Kralj in kraljica sta sedela na zlatem prestolu ravno nasproti grdogledim sodnikom. Že stoji junak pod vešali, že drži krvnik vrv, da bi mu jo vrgel okrog

vratu, a tu se oglasi obsojenec: »Presvetli kralj! Navada je, da se vsakemu grešniku, ki je obsojen na smrt, izpolni nedolžna želja. Rad bi pokadil pipico tobaka, poslednjo pipico, preden me pošljete na oni svet!«

No, tega mu kralj ni mogel odreči. Vojak ukreše — enkrat — dvakrat — trikrat. In glej! Tu stoje vsi trije grozni psi. Prvi z očmi, velikimi kot skodelica, drugi z očmi, velikimi kot lonci, in tretji z očmi kot mlinska kolesa. Grdo so gledali in jih vrteli, da so se iskre kresale.

»Pomagajte mi, da me ne obesijo!« ukaže vojak. To reče, in psi se zakade najprej v grdoglede sodnike in v krvnika ter jih raztrgajo. »Mene nikar!« je prosil kralj. A že ga je držal največji pes in drugi kraljico, in storila sta z njima kakor s sodniki in krvnikom.

Vojaki in ljudstvo so se prestrašili in vpili: »Ljubi vojak, ti si velik junak! Bodi naš kralj, a lepa kraljična naj bo tvoja!«

Posade ga v zlato kraljevo kočijo in zveste pse k njemu ter ga odpeljejo v kraljevi grad. Tam mu pride prezala kraljična naproti in mu pravi: »Vzemi me za družico, gospod!«

In tako se zgodi. Osem dni je trajala ženitovanjska gostija. In psi? Ti so bili ves čas poleg neveste in ženina. Veselo so z repom mahali. A z očmi? Z očmi so debelo, debelo zijali.

JANKO LEBAN:

Sladkosnedni Tonček.

h, kako sladkosnedni so nekateri otroci! Poznal sem nekatere, ki so bili pravi ptiči v tem oziru. Posebno še Kosmov Tonček! Po vsej kuhinji je stikal, ali bi ne bilo kaj dobrega za pod zob! Tu je vtaknil svoj nosek v lonce in ponve na štedilniku, tam v sklede in krožnike na kuhinjski mizi! Primaknil je celo stol, da je lahko pogledal v najvišje predele kuhinjske omare! In ako je dobil kdaj kak denar od botra ali strica — alo, hitro z njim v prodajalnico h Kislovemu Janezu, da si tamkaj kupi piškotov ali sladkorčka!

Kolikokrat so ga starši svarili: »Tonček, ne bodi sladkosneden! Sladkosnednost ni nikomur v prid, pač pa v škodo in v sramoto!«

Toda — kaj so pomagali taki opomini? Pri Tončku so šli skoz eno uho noter, skoz drugo uho vun.

Nekega poletnega večera je Tonček šel malo na vrt izprehajati se. Stopil je pred veliko črešnjevo drevo, ki je stalo ob sosedovem skednju in ki je bilo polno najlepših črešenj. Tonček se ni mogel nagledati lepega sadu. Bilo mu je, kakor da ga črešnje vabijo: »Tonček, splezaj, splezaj no do nas, boš nas pokusil, kako smo sladke!«

»Saj res, splezal bi gor!« si je mislil Tonček ter se previdno ozrl naokolo. Ob tem se pa spomni očetovih besed: »Če boš še enkrat sladkal, boš videl, kaj se ti prigodi!« Toda — saj ni bilo človeka ne blizu ne daleč, ki bi ga videl in ovadil, da je kradel. Torej le čvrsto na črešnjo! In res prične plezati na drevo. Zdaj zaškripljejo neke vrata. Tonček se ustraši in takoj skoči z drevesa. Ko pa ne vidi nikogar, spleza iznova na drevo. Kakor bi trenil, je bila veja s črešnjami v njegovih rokah!

Če ima človek slabo vest, mu tudi najboljši prigrizek dobro ne diši. In tako se je tudi sladkosnedni deček, češnje zobajoč, plašno oziral okolo sebe, ali ga morebiti le kdo ne vidi. Zdajci od samega strahu odreveni. Nekdo zakliče z zamolklim, nizkim glasom: »Čakaj, ti tatinsko fante, gotovo prideš še na vislice!« — Ko pa ugleda na odprtem skedenjskem oknu še belo prikazen, ki mu je žugala z roko, tedaj je bil mladi tatič ves iz sebe. Strašno zakrične ter pade z drevesa. Pri tem se tako pobije, da komaj prileze domov. Tu ga skrbno povprašajo, kaj se je zgodilo.

»Strah, strah, videl sem strah!« je ječal deček.

»Kje je bil strah?« povpraša oče.

»Na vrtu,« odgovori deček, povedal pa ni, da je zaradi sladkosnednosti kradel. Rekel je samo: »Strah je strašno mrmral ter mi pretil z roko.«

Oče pa odgovori: »Strahovi preganjajo človeka le, če zaide na kriva pota. Ti si najbrže zopet sladkal!«

Tonček zagori čez in čez po licu in obmolči. Kasneje zve, da ta »strah« ni bil nihče drugi kakor sosed, ki ga je hotel splašiti, da ne bi kradel in sladkal. Toda strah in padec z drevesa sta dečka zmedela, da odslej ni nikdar več kradel niti se ne vdajal sladkosnednosti.

PAVEL PLESNIČAR:

Biskup Josip Juraj Strossmayer.

trašni svetovni požar, ki je pustošil dolgih pet let po evropskih poljanah ter rušil vasi in mesta in kate-
rega brezmejno gorje smo čutili na lastnem telesu
zlasti Jugosloveni, je bil vzrok, da je šla leta 1915.
tiho in neopaženo mimo nas stoletnica enega naj-
slovitejših mož, ki so kdaj živeli na slovanskem
jugu — stoletnica rojstva biskupa Josipa Jurja
Strossmayerja. Spomin na tega nenavadnega moža,
ki je posvetil svoje dolgo življenje v goreči ljubezni
svojemu narodu, je pač žarel v srcih nešteti posameznikov; javnih
prireditvev ali celo hrupnih svečanosti v počeščenje njegovega spo-
mina pa takrat ni smelo biti! Avstrijskim mogotcem je bilo Strossma-
yerjevo delovanje vsekdar skrajno neljubo in bila bi veleizdaja med
vojno dobo vsaka proslava, posvečena spominu nesmrtnega biskupa.

Česar pa nismo smeli takrat sužnji Avstro-
ogrske, to nam je danes svobodnim sinovom in hčeram svobodne Jugoslavije naravnost
dolžnost! Da, sveta dolžnost naša je, da nadomestimo to, kar smo
prisiljeni opustili l. 1915. in se tako oddolžimo spominu moža, ki ga
imenuje naša prosvetna povestnica največjega Jugoslovena 19. sto-
letja.

Josip Juraj Strossmayer je bil rojen kot dvojček 4. februarja
l. 1815. v Osijeku, glavnem mestu ravne Slavonije. Rod mu je nem-
škega pokolenja, doma iz Linca na Gorenjem Avstrijskem. Tekom
časa se je družina v Osijeku pohrvatila, in biskupov oče Ivan je bil
tako goreč rodoljub, da je moral zaradi svoje narodnosti prebiti v
l. 1848. mnogo neljubih neprijetnosti od strani takratnih vladajočih
mogočnikov. Starši so krstili dvojčka za Josipa in Jurja. Ker pa je
eden dečkov takoj po krstu umrl, a starši niso vedeli, kateri, so dali
preživelemu obe imeni.

Ljudsko šolo in gimnazijo je mladi Josip Juraj dovršil v rojstnem
mestu in vstopil l. 1831. v duhovsko semenišče v Djakovu, od koder
je bil poslan še istega leta kot najboljši dijak-bogoslovec na vseučil-
lišče v Budim Pešto, kjer je postal l. 1843. doktor modroslovja, star
jedva 19 let.

V Budim Pešti se je Strossmayer seznanil s slavnim čehoslova-
škim pesnikom Janom Kollarjem, s katerim ga je skoro združilo naj-
iskrenejše prijateljstvo. Da se je mladi Strossmayer navzel pravega

BISKUP JOSIP JURAJ STROSSMAYER.

slovanskega duha in postal tako navdušen Slovan, ki je objemal v gorki ljubezni vse Slovane brez razločka vere, se je zahvaliti v prvi vrsti velikemu klicarju slovanske vzajemnosti, pesniku Janu Kolarju.

Leta 1838. je bil Strossmayer posvečen za duhovnika in nastavljen za kaplana v Petrovaradinu, rojstnem kraju slavnega hrvatskega bana grofa Jelačića, kjer je služboval nad dve leti. Nato je prišel v višji duhovski zavod sv. Avgušтина na Dunaj, kjer je postal še doktor bogoslovja. Po vrnitvi v domovino je bil Strossmayer imenovan za podravnatelja djakovskega semenišča, toda že leta 1847. je bil poklican na Dunaj za ravnatelja Avgušțineja.

V onem času je bil ban Jelačić na višku svoje moči in slave. Ker je jako spoštoval učenega svojega rojaka, je izkušal spraviti Strossmayerja na izpraznjeno škofovsko stolico v Djakovu. Banu Jelačiću se je namera posrečila, in Strossmayer je postal djakovski škof, star šele 34 let. Kdaj pozneje ne bi Strossmayer dosegel tega dostojanstva nikoli več.

S tem imenovanjem je zasijala hrvatskemu narodu na obzorju svetla zvezda boljših dni. Mladi škof, navdušen Hrvat in Slovan, je začel razvijati svojo vsestransko delavnost. Večino svojih dohodkov je porabljal, da je širil med narodom omiko in prosveto, zakaj prepričan je bil, da se le na ta način da rešiti narod pred poginom, ki mu ga je pripravljala takratna nemško - avstrijski duh.

Šolstvo v l. 1848. je bilo jako zanemarjeno. Da bi vsaj nekoliko odpomogel temu nedostatku, je ustanovil Strossmayer pripravnico v Djakovu, sezidal poslopje, daroval svet za vrt in vrhutega še precejšnjo vsoto za vzdrževanje učiteljstva. Na sličan način je ustanovil glavno šolo v Djakovu in dekliško šolo, ki ji je daroval vsoto 80.000 kron. Naravno, da se je šolstvo v djakovski škofiji dvignilo; do leta 1870. je bilo s Strossmayerjevo pomočjo osnovanih več nego 70 ljudskih šol. Z isto ljubeznijo je podpiral rodoljubni vladika srednje šole in siromašne dijake z največjo darežljivostjo, da ni vedela nikoli levica, kaj je dala desnica. Mnogo pozornosti je posvečal Strossmayer tudi duhovskemu naraščanju. V djakovskem semenišču je osnoval stolico staroslovenskega jezika in ji preskrbel bogato knjižnico.

Darežljivost blagega vladike se je vidno stopnjevala. Leta 1861. je položil Strossmayer osnovni zaklad za »Jugoslovensko akademijo znanosti in umetnosti« v Zagrebu znesek 100.000 kron. Ko si je gradila akademija svojo palačo, je dodal za zgradbo še 120.000 kron. Da bi akademija jela gojiti tudi umetnost, ji je daroval vnovič 40.000 K in svojo dragoceno zbirko slik, ki je bila vredna nad 600.000 kron. Leta 1866. je položil Strossmayer temelj hrvatskemu vseučilišču v

Zagrebu, položivši osnovno glavnico 100.000 kron. Vseučilišče je bilo natc otvorjeno leta 1874. Neminljiv spomenik si je slednjič postavil biskup Strossmayer z zgradbo nove stolne cerkve v Djakovu, za katero je iz lastnega izdal okolo 3 milijone kron.

Najgorkejše želje so se bile s tem Strossmayerju izpolnile in neutrudni mož je začel odslej v večji meri posvečati svoje sile po drobному narodnemu delu. Razna gospodarska, izobraževalna in znanstvena društva so se začela ustanavljati po deželi okrog, in vsem jc bil Strossmayer goreč podpornik. Z njegovo pomočjo so pričeli izdajati leposlovne in druge knjige ter širiti med ukaželjni narod omiko in prosveto. Za vse koristno in potrebno je imel biskup odprte roke; povsod in vedno je bi prvi, kadar je bilo treba pomagati bednemu narodu.

Strossmayer je bil neustrašen borilec za narodne pravice. To je pokazal neštetokrat na Dunaju; pa tudi v hrvatskem saboru se mu je nudila premnogokrat prilika, da je dvignil svoj glas proti krivicam, ki so jih prizadevali Madjari hrvatskemu narodu. Ta boj je slavljeni vladika nadaljeval tudi pozneje, ko je bila Hrvatska izročena na milost in nemilost Madjarom. Hrvati, ki so pod Jelačićem pomagali l. 1848. rešiti Dunaj, ravnoisti Hrvati so prišli po zaslugi nehvaležnega Dunaja pod nož krutim Madjarom, ki so dolga desetletja uprizarjali nad hrvatskim narodom največja nasilstva. Proti takemu načinu vladanja pač ni mogel Strossmayer molčati! Kakor svoj čas v hrvatskem saboru, tako je pozneje tudi zunaj njega delal z nezmanjšano vnemo za svoj tlačeni narod.

Razume se, da narodno delovanje rodoljubnega vladike vladajočim krogom ni bilo po volji. Na dunajskem dvoru je prišel Strossmayer v nemilost, ki je dosegla svoj vrhunec l. 1888., ko so v Rusiji slavili devetstoletnico pokristjanjenja ruskega naroda. Strossmayer je bil namreč ob priliki tega jubileja poslal univerzi v Kijev brzojavko, v kateri je v vznesenih besedah slavil Rusijo, želeč ji obilnega blagoslova. Ta brzojavka je dvignila po vsem Slovanom sovražnem svetu precej prahu. Ko se je mudil nekaj časa zatem takratni avstrijski cesar na vojaških vajah v Belovarju, je osebno izrazil ukor Strossmayerju ter zatrdil napram biskupu, da je bila brzojavka v Kijev čin proti monarhiji in proti cerkvi. Biskup se na ta očitek ni morda zagovarjal, temveč je ponosno odvrnil: »Moja vest je čistal«

Poleg neomahljive značajnosti, delavnosti, rodoljubja je dičila škofa Strossmayerja sijajna govorniška nadarjenost. Na neštetih zborih in shodih je v nemal blagi mož z blestečo besedo narod k lepši bodočnosti. Znameniti so njegovi govori, ki jih je imel ob raznih

prilikah med narodom, zlasti oni v hrvatskem saboru l. 1861. Svoje velike govorniške sposobnosti pa je Strossmayer pokazal pred vsem svetom l. 1870. na vatikanskem koncilu (cerkvenem zboru v Rimu), kjer je zaslovel kot eden najsijajnejših govornikov tedanjega sveta. Sicer pa je tekla Strossmayerju ob vsaki priliki beseda čudovito gladko, pa naj se je učeni biskup izražal v svoji ljubljeni materinščini ali pa v kakem drugem jeziku.

Strossmayer je objemal v svoji brezmejni ljubavi vse Slovane. Nikdar ni poznal ali morda delal razlike med jugoslovenskimi plesemi. Ravnal se je vedno po znanem geslu: »Svaki brat je mio, ma koje vere bio!« Veselil se je napredka, pa naj se je ta pojavil pri Hrvatih, pri bratih Srbih ali Slovencih. Bil je navdušen in radodaren podpornik in prijatelj Sokolstva. Ko so slovenski rodoljubi l. 1863. osnovali »Slovensko Matico«, je bil med prvimi, ki so prihiteli Matici z bogatim darom na pomoč. Bila je vedno njegova iskrena želja, da bi jugoslovanski bratje skupno nastopali, živeli drug poleg drugega v slogi in edinosti ter tako jačili svojo moč napram mnogoštevilnim svojim neprijateljem. Pa čujmo, kaj pravi sam o tem! »Edinstvo, sloga in ljubezen našega naroda mi je bila in mi je edina in največja želja na svetu. Vedno sem mislil na to edinstvo, vedno sem deloval za to slogo in ljubav, četudi so me morda mnogi zaradi tega po krivem sodili. Za edinstvo našega naroda sem pripravljen žrtvovati vse, tudi življenje svoje. Narod naš je siromašen, nima prijateljev; toda vsemu temu odpomoremo, ako pridemo do sloge in ljubavi, ako dospemo do našega edinstva. Kadar pride ura ločitve, tedaj bo moja zadnja molitev molitev za edinstvo našega naroda... Vsemogočni večni Bog, usmili se mojega dobrega naroda in ujedini ga!«

Te krasne besede je govoril nesmrtni vladika dne 1. oktobra leta 1882. ob priliki slovesnega posvečenja novodograjene katedrale v Djakovu. Solze radosti so rosile po licu vsem, ki so bili takrat prisotni v djakovski stolni cerkvi.

S Strossmayerjem je vstal Jugoslovenom po tisočletnem trpljenju nov Ciril-Method! Mila usoda jim ga je naklonila, da jim je pokazal pot, po kateri jim je bilo hoditi vse dotlej, ko je nastopil veliki čas njihovega ujedinenja. In da ta veliki čas ni bil daleč, je nemala zasluga velikega biskupa, katerega ime bo ves slovanski svet vedno izgovarjal s hvaležnostjo in svetim spoštovanjem.

Meseca februarja l. 1905. je praznoval sivolasi starček svoj devetdeseti rojstni dan in kmalu nato se je začelo nagibati njegovo dragoceno življenje k zatonu. Dne 8. aprila istega leta je po kratki boleznitatisnil preslavni mož svoje trudne oči. Ko so položili truplo neumr-

ljivega dobrotnika v djakovski katedrali k večnemu počitku, je za-
plakal v nepopisni žalosti ves jugoslovenski svet, ki je izgubil v bla-
gopokoju svojega največjega sina.

Tam doli v Djakovu, odkodér se odpira diven razgled na slo-
vanski Balkan in nazaj na gore Hrvatske in Slovenije, spi ne-
vzdravno spanje biskup Josip Juraj Strossmayer, veliki duh njegov
pa bdi nad ljubljeno mu Jugoslavijo, za katero je neutrudno delal in
— umrl!

Slava, večna slava Strossmayerjevemu spominu!

Šivilja Klara.

Igra v treh dejanjih po stiški narodni pravljici.

Osebe:

Jožek,
Tonček,
Francek,
Marička
Uršika,
Polonica,

}
vaški otroci
od 7. - 10. leta.

Šivilja Klara,
Kraljica vil,
Šest vil,
Prvi palček,
Šest palčkov,
Več vaških otrok.

}
bajna bitja.

I. DEJANJE.

Igrišče pred gozdom, v ozadju skala.

1. prizor.

Vsi vaški otroci razen Joška. (Vrte se v krogu in pojo
veselo pesem.)

Francek (spusti na koncu pesmi krog). Truden sem že od sa-
mega skakanja.

Vsi (puste igro). Oh, jaz tudi, jaz tudi!

Polonica. Sedimo, da se malo odpočijemo!

Vsi. Saj res, sedimo, sedimo! (Posedejo v polkrogu.)

Uršika. Kdo zna kako lepo pravljico?

Tonček (prešerno). Jaz znam dve: o jari kači pa o steklem
polžu.

Francek. No, pa povej eno!

Tonček (poredno). Katero? O jari kači ali o steklem polžu?

Polonica. O jari kači povej!

Tonček. Pa je o steklem polžu lepša.

Uršika. Pa povej o steklem polžu.

Tonček. Pa je o jari kači daljša.

Francek. I, pa povej o jari kači!

Tonček. Pa je o steklem polžu lepša.

Polonica. I, pa povej o steklem polžu!

Tonček. Pa je o jari kači daljša.

Uršika (užaljeno). Beži, beži! Norčuješ se samo. Saj nobene ne znaš.

Francek. Jaz sem pa čital v knjigi, ki sem jo dobil v šoli, o vili, ki je pomagala ubožnim ljudem.

Polonica. O, o vilah sem tudi jaz že čitala. Bog ve, če tudi v naših gozdih prebivajo vile.

Vsi (zamišjeno). Bog ve.

Marička. Naša stara mati je pripovedovala, da prebiva tu v neki podzemeljski jami šivilja Klara.

Vsi (veselo). Ha, ha! Šivilja Klara — ponoči šiva, podnevi para.

Tonček. Povej no, Marička, o šivilji Klari!

Vsi. Povej, povej! (Pripravijo se, da bodo poslušali.)

Marička (pripoveduje). Klara je živela tukaj gori na starem gradu, ki je dandanes razvalina. Jako je bila lakomna in neusmiljena. Hotela je biti najbogatejša in najlepša v vsej deželi. Ker je bila tako skopa, je živela sama s svojima bratoma, pa nekaj služinčadi so imeli. Brata sta ji donašala zlata in srebra in dragocenih oblek od vseh strani. Ker ji pa ni bilo nikdar dovolj, sta tudi plenila po okolici in ob cestah prežala na bogate popotnike in trgovce, jih napadala, pobijala in oplenjala. (Otroci z vidnim zanimanjem poslušajo in se čudijo.) Klara je pa doma šivala in primerjala dragoceno, naplenjeno obleko. Bila je neki že tako bogata, da je imela eno kad polno zlata in eno kad polno srebra.

Francek. Čemu ji je pa bilo vse to, če je živela sama?

Marička. Tudi jaz sem to vprašala staro mater, pa je rekla: »Skopuh je vsak tak; zaljubljen je v svoje bogastvo, pa nima sam nič od tega, niti drugi nimajo koristi.«

Polonica. Pripoveduj dalje!

Marička. Ko je bila mera njih hudobij polna, je kraljica vil vse tri začarala in pogreznila vse bogastvo pod zemljo, grad je pa razpadel. Hudobna brata je izpremenila v dva psa, ki čuvata kadi z zlatom in srebrom; Klara pa mora kot stara čarovnica cele noči

šivati, a kar ponoči sešije, podnevi zopet razpara. Tako je vila kaznovala njih hudobijo.

Polonica. Bog ve, če bodo kdaj rešeni?

Marička. Rešiti jih more le nedolžen, priden človek, ki gre v tisto podzemeljsko jamo, si nabere zlata in srebra; ko se vrača, se pa ne sme ozreti nazaj, če ne, planeta psa nanj in ga raztrgata.

Tonček (vstane). O, jaz jih že ne bom rešil, jaz nisem nič priden.

Uršika. Ti Francek, pa tudi ne, si preveč zvedav. Ti še v cerkvi vedno gledaš nazaj.

Francek. Ti pa nisi nič boljša. Veš, kako si morala zadnjič v šoli za kazen stati, ker si nazaj gledala.

Polonica. Jej, jej, kje je že solnce? Jaz moram iti domov.

Vsi. Saj res, domov moramo. (Vstajajo.)

Uršika. Pa še eno zapojmo! (Ko pojo drugo ali tretjo kitico, se sklenejo po 2 ali 3 in počasi odhajajo. Petje za odrom pojema in utihne. Večeri se.)

2. prizor.

Jožek sam.

Jožek (bos, ubog, truden pride počasi s košarico na roki in poslušaj pojemačo petje). Kako veseli se vračajo moji tovariši od igre domov. Jaz pa sem stikal ves dan za temi jagodami. Še pol košarice jih ni. Če jih prodam, kako malo bom dobil zanje. S tem bom bore malo pomagal svojemu ubogemu, bolnemu očetu. Oh, in kako bo huda moja mačeha, ker ni košariča polna. Ne upam se domov. In ti dve vrečici mi je dala s seboj, da nabere lešnikov. Moj Bog, saj še niso zreli! Praznih vrečic ne smem prinesiti domov, tepen bom. — Truden sem. — Tu se malo odpočijem. (Sede.) Oh, ko bi še živela moja ljuba mamica! Kako dobro se je nama takrat godilo z očetom! Mačeha pa je huda in skopa in ne pusti živeti ne meni, ne očetu. A jaz še dobinu jesti skrivaj pri dobrih ljudeh; oče je pa bolehen in odvisen samo od mačehine milosti. — Ko bi mu mogel vsaj zdravil kupiti! Oh, moj Bog! (Polagoma leže.) Kako sem truden. — Noge me bole. — (Napol v spanju.) Mamica — mrtva — oče — bolan! — Ubogi — moj — oče! — Oh! — (Zaspi. Noč, mesečina.)

3. prizor.

Jožek in vile.

(V bajnem svitu raznih barv nastopijo bele vile, plešejo okolo Joška in pojo.)¹

Deček borni, deček mali,
le zasanjaj ti lepó!
Vile ti pojejo sladko
in ti srečo prinesó.

Tu pod zemljo v čarnem svetu
kad zlata je, kad srebrá;
s tem pomagal boš očetu
in ga rešil boš gorjá.

Deček borni, deček mali,
le zasanjaj ti lepó!
Vile ti pojejo sladko
in ti srečo prinesó.

Vila mila pristopila,
bo podala ti rokó,
lahno bo te prebudila
in te vedla pod zemljó.
Ali misli, dobro pazi,
ne oziraj se nazaj!

(Vile izginejo.)

4. prizor.

Jožek in kraljica vil.

Jožek (še v spanju). Ah, ni jih več, odšle so! (Zbudi se in si mane oči. Sede.) Oh, sanjalo se mi je! Joj, v gozdu sem zaspal in sanjal o vilah! Kako je bilo lepo! Tako bi sanjal vso noč! Oh, dobre vile, pomagajte mojemu ubogemu, bolnemu očetu. — Pa saj so bile ro le sanje. Vil ni; nihče jih še ni videl. Kar tu prenočim, domov si ne upam. (Leže.) Mačeha bi me tepla. — O Bog! — O Bog! — (Zopet zaspi.)

Kraljica vil (nastopi v bajnem svitu). Le v sanjah nas sme gledati zemljan, ker vile smo bajna bitja. Ob vodah in logih so zračni

¹ Po napevu »Oj, le šumi, gozd zelenil!«

naši domovi in v mesečini rajamo in pevamo. Kdor je dober in nedolžen, ga rešimo nadlog, hudobnega pa kaznujemo in zakolnemo. (Vila izgine.)

Jožek (napol sede). Ah, zopet je bila vila! Oh, krasne sanje! Oh, ko bi vila hotela pomagati mojemu ubogemu, bolnemu očetu. (Zaspi.)

Kraljica vil (kakor prej). Ker si dober deček, svojega očeta ljubiš in ga hočeš rešiti gorja, ti hočem pomagati. — V tem hribu je votlina, kjer čaka rešitve šivilja Klara, ki sem jo začarala pred

mного, mnogo leti zaradi njenih hudobij in zaradi hudobij njenih dveh bratov. Z njimi pa sem začarala tudi vse njihovo ogromno bogastvo zlata in srebra in ga pogreznila v zemljo. — Odvesti te hočem k vhodu; a dalje ne pojdem s teboj. Podzemski svet nam ni po godu, v zračnih daljah je naš dom. — Vrečici prazni pa, ki ju imaš s seboj, napolni tam z zlatom in srebrom; a pazi! (Zažuga mu.) Ko se vračaš, se ne oziraj nazaj, ker to bi bil tvoj pogin! — In zdaj, deček, vstani! (Poda mu roko. Jožek počasi vstane in speč sledi z vrečicama vili, ki ga vede v ozadje. Vila trikrat potrka. Skala se odpre in vhod zažari v rdeči luči.) Tako, deček, zdaj pogum! Prepuščam te tvoji

usodi in pazi, pazi — ne oziraj se nazaj! (Jožek stopi v votlino, vila izgine.)

Zastor pade.

II. DEJANJE.

Podzemna jama. V ospredju pri vsaki strani sod, okrog vsakega soda veriga. Z njo sta prikljenjena Klarina psa, ki ju pa ni videti. Na levi v ozadju drži iz višine pot v jamo.

1. prizor.

Šivilja Klara sama.

Klara (sedi na sredi v ozadju, oblečena kot stara čarovnica. Ko se zastor dvigne, Klara šiva in poje žalostno pesem. Ko konča, ji roki trudno padeta v naročje. Počasi govori.) Zopet je minila noč. Zaman vse moje delo; kar sem v dolgi noči sešila, moram podnevi zopet razdreti. (Razdira.) Tako šivam in razdiram, razdiram in šivam že mnogo, mnogo let, odkar me je kraljica vil vklela zaradi mojega napuha in lakomnosti. Ah, kdaj pride rešitelj, da me reši? Z menoj pa čakata rešenja moja draga brata, vkleta v psa, ki stražita moje zlato in srebro. Kako rada bi dala svojemu rešitelju vse to zlato in srebro, samo da bi rešil mene in moja brata našega trpljenja. A palčki zmotijo vsakogar, ki si nagrabi zlata in srebra, da pogleda nazaj in moja čuvaja ga raztrgata. Oh, pridi, pridi že skoraj pogumni rešitelj! Vila, pošlji ga, naj bo konec našega gorja! (Razdira dalje.)

2. prizor.

Sedem palčkov, Klara.

(Palček Fiv-fiv priskače in se prikloni občinstvu): »Jaz sem Fiv-fiv.« — (Zapiska na piščalko.) Zdaj priskače Činčin: »Jaz sem Činčin.« — Udarja s pokrovkama. — Enako nastopi Trara, ki zatrobi na trobko; Bumbum, ki tolče na boben; Bimbim, ki zvoní z zvončkom, in Ragljež, ki vrti ragljo. — Zadnji pride poglavar palčkov: »Jaz sem pa Kapelnik.« (Proti palčkom.) »Zdaj pa eno zaigramo!« — (Poglavar taktira, palčki v taktu ropočejo; na njegov zamah nehajo.) Poglavar: »Zdaj pa eno zapojmo!« (Pojo.)

Mi smo palčki, nagajivčki.
čuvamo zlato, srebro.
Tralalala...

Kdor pa pride, da ga vzame,
temu jo zagodemo.

Tralalala...

To je naša šivilja Klara,
ponoči šiva, podnevi para.

Tralalala...

Kdor pa hoče jo rešiti,
temu jo zagodemo.

Tralalala...

Dva psa zvesta, njena brata,
močna kakor leva dva.

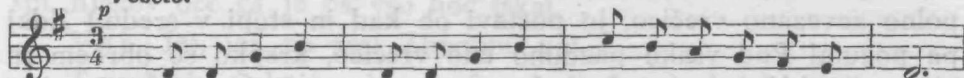
Tralalala...

Bosta nam pa pomagala,
če nevarnost bo prišla.

Tralalala...

Mi smo palčki, nagajivčki.

Veselo.

1. Mi smo palčki na-gajivč-ki, ču-va-mo zla-to, sre-bro.
2. Kdor pa pri-de, da ga vza-me, te-mu jo za-go-de-mo.
3. To je na-ša šivi-lja Kla-ra, po-noči ši-va, pod-nevi para.

{	Mi smo palčki,	na-gajivč-ki,	ču-va-mo zla-	-to sre-bro.	}
{	Tra-la-la-la,	tra-la-la-la,	tra-la-la-la,	tra-la-la.	}
{	Kdor pa pri-de,	da ga vza-me,	te-mu jo za-	go-de-mo.	}
{	Tra-la-la-la,	tra-la-la-la,	tra-la-la-la,	tra-la-la.	}
{	To je na-ša	šivi-lja Kla-ra,	po-noči ši-va,	pod-nevi pa-ra.	}
{	Tra-la-la-la,	tra-la-la-la,	tra-la-la-la,	tra-la-la.	}

(Ko odpojo, posedejo v krogu, si gladijo brade, popravljajo čepice itd.; poglavar pa gre k izhodu iz jame, a se kmalu vrne.)

Poglavar palčkov (razburjeno). Ho, ho! Palčki, tovariši! Zemljan spet prihaja. (Vsi se čudijo.) Lakomen je tega zlata in srebra. Ha, ha, ta pa je majhen kakor mi. Tega ne bo težko zmotiti. (Vsi se smejejo.) Že drugačne junake smo zvodili v pogubo, pa bi takega dečka nel! Le postavi se vsak na svoje mesto! (Vsi vstanejo.) In ti žvižgljaj in ti čingljaj in ti trobljaj in ti bombljaj in ti bimbljaj in ti ragljaj! — Halo, skrite se, deček prihaja! (Vsi se skrijejo na levo in desno poleg ospredja.)

3. prizor.

Jožek, pozneje palčki. Klara.

Jožek (prihaja strahoma, govori plašno). Joj, kam sem prišel! (Gleda okolo sebe.) V podzemeljski jami sem. Ti velikanski prostori! Ta hladni zrak! Ta blesk in čudna svetloba! — Joj, to je pa šivilja Klara! — Ponoči šiva, podnevi para. — Joj, in ta dva velika psa! — Kako grdo me gledata! — Kako se ju bojim! — Kaj neki je v teh kadeh? (Pogleda v desno.) Joj! (Zastre oči.) Samo srebro! In tukaj? (Pogleda v levo.) Joj, joj! (Zastre oči.) Samo zlato! Vila mi je naročila, naj si vzamem eno vrečico zlata in eno vrečico srebra. Ko se vracam, pa ne smem pogledati nič nazaj! Le pogum! S tem pomorem svojemu ubogemu, bolnemu očetu. Hajdi na delo! (Gre k srebru.) Joj, to je bogastvo! (Nasiplje.) Zdaj bom pa lahko pomagal očetu; zdaj pokličem zdravnika, kupim zdravil in kar bo hotel. (Potegne polno zavezano vrečico iz kadi.) Joj, kako je težko! (Postavi jo na tla h kadi.) In zdaj še zlata! (Gre k zlatu.) Joj, in toliko zlata; kar vid mi jemlje. (Nasiplje.) S tem bom pa lahko kupil očetu graščino in konje in lepo kočijo! To bo življenje! Joj, kako je težko! (Privleče polno zavezano vrečico, jo postavi ob kad in stopi v sredo.) Zdaj pa pogum! Pod vsako pazduho eno vrečico, krepko se obrnem in nič ne pogledam nazaj. In kako neznano moč čutim v svojih udih! Tu zlato (stežka vzdigne), tu srebro. (Vzame.) In zdaj krepko na pot! (Obrne se in počasi, počasi koraka proti izhodu. Palčki mu sledijo in vedno glasneje ropočejo, na čelu jim poglavar, ki kliče Joška, ga cuka za obleko itd. Klara preseče in braneče steza roke proti palčkom. Palčki ostanejo v jami in žalostni posedejo v krogu, poglavar pa sledi Jošku še dalje, a se kmalu obupan vrne.)

Poglavar palčkov. Izgubljeno, izgubljeno!

Vsi palčki (žalostno). Izgubljeno!

Poglavar palčkov. Nismo ga zmotili. Vse bogastvo je izgubljeno za nas. Hitro zapustimo ta kraj! Ko stopi deček zopet na zemljo, bo šivilja Klara rešena in z njo bosta rešena njena brata, nam pa je vzeto to bogastvo in izpremenjeno v prah in pepel. Proč od tod, proč! Bežimo, bežimo! (Zbeže.)

4. prizor.

Klara sama.

Klara (vstane, čarovniška krinka pade z nje, pokaže se lepa kraljična, ki stopi nekaj korakov naprej in govori veselo.) Zdaj pri-

haja moja rešitev. Vrli deček se bliža zemeljskemu površju. Tudi vama, zvesta moja čuvaja, odbije sedaj ura odrešenja. Dolgo smo se pokorili za svoje grehe. Zlato in srebro, ne rabim vaju več! Izpremenita se v prah in pepel, naše duše pa splavajte v nebo! (Počasi poklekne, leže in umre. Verigi padeta s sodov, trije beli golobčki zlete kvišku, ki pomenijo rešene duše zaklete trojice.)

Zastor pade.

III. DEJANJE.

Igrišče kakor v prvem dejanju.

1. prizor.

Vsi vaški otroci.

(Ko se dvigne zastor, stoje otroci v skupinah in pojo veselo pesem. Prav v ozadju za otroki spi na trati Jožek. Poleg sebe ima vrečici z zlatom in srebrom in košarico. Otroci ga ugledajo šele, ko odpojo pesem.)

Francek (začuden). Jej, jej! Poglejte ga no Joška! Tu v gozdu spi, njegov oče ga je pa vso noč iskal.

Vsi. Jej, jej, pa res! Zbudimo ga!

Tonček. Čakajte, jaz ga bom! (Lahno.) Jožek! (Glasneje.) Jožek! (Še glasneje.) Jožek!

Jožek (se počasi prebudi in si mane oči). Kje pa sem? Kaj se je zgodilo z menoj? (Gleda okolo sebe.)

Tonček. Tu v gozdu si spal; mi smo te zbudili.

Francek. Tvoj oče te je vso noč iskal, ker te ni bilo domov.

Uršika. Mačeha je bila pa silno huda na očeta, ker te je iskal. Želela je, da se več ne vrneš.

Jožek (vzdihne). Ubogi moj oče!

Polonica. Naša mati mi je danes pravila, da je tvoja mačeha od jeze zapustila očeta in šla čez hribe daleč tja v svoj kraj, odkoder se ne vrne več.

Jožek (še vedno napol zdrاملjen). Oh, moje sanje, moje sanje!

Tonček. Kaj se ti je pa sanjalo?

Jožek. O šivilji Klari.

Vsi. Jej, jej! O šivilji Klari?

Francek. Povej no, kaj se ti je sanjalo!

Vsi. Povej, povej!

Jožek. Zvečer sem tukaj truden počival in zaspal. Vila me je odvedla pod zemljo. Videl sem šiviljo Klaro. Nagrabil sem eno

vrečico zlata in eno vrečico srebra, ki sta ga čuvala dva velika psa. Palčki so me motili, da bi pogledal nazaj; jaz pa sem se srečno vrnil z zlatom in srebrom iz jame.

Marička. Kje pa imaš zlato in srebro?

Jožek (ugleda vrečici in vzklikne). Moj Bog, torej niso bile sanje, ampak resnica! (Skoči pokonci, prime vrečici, a sta pretežki.) Joj, samo zlato in samo srebro! Zdaj očetu ne bo več treba trpeti pomanjkanja.

Vsi. Pokaži, pokaži! (Radovedno ogledujejo, tipljejo in se silno čudijo.)

Francek. Jej, jej! Pa res si bil pri šivilji Klari.

Tonček. Joj, in toliko zlata in srebra imaš? Ali boš dal kaj meni?

Vsi. Pa še meni, pa še meni!

Jožek. Vsem, vsem; samo najprej pojdimo k mojemu ubogemu, bolnemu očetu. Hvala ti, dobra vila, ki si mi naklonila tako srečo!

Uršika. Kakšna pa je bila Klara?

Jožek. Vse vam bom natančno povedal; le brž, le brž k očetu. Pomagajte mi nesti moji vrečici. Nič več nimam tiste bajne moči, ki sem jo imel pod zemljo. (Poizkušajo, a ne morejo dvigniti vrečic.)

Marička. Kako homo pa nesli tvoje srebro in zlato, ki je tako težko?

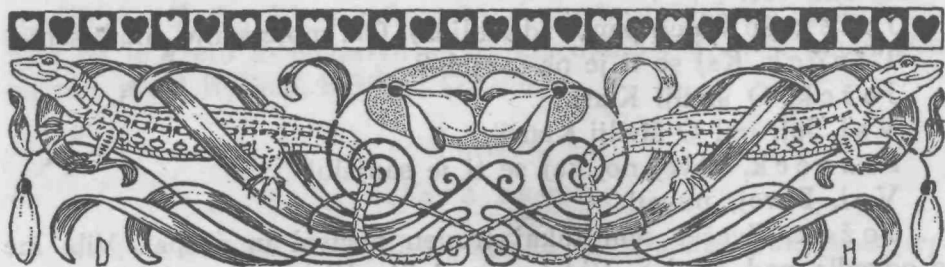
Tonček. Jaz imam napravljeno nosilnico za drva. Francek, hitro pojdiva po njo! (Odideta in brž prineseta.) Tu je nosilnica!

Marička. Zdaj pa le urno vrečici gor! (Otroci s težavo vale vrečici na nosilnico in se silno čudijo; nato vzdignejo in vsi, kolikor jih more blizu, podpirajo nosilnico.)

Jožek. In zdaj domov k očetu!

(Otroci zapojejo pesem »Kaj bi se ne veselili« iz »Prodane neveste«. Na koncu pesmi ukajo in vriskajo ter počasi odhajajo z nosilnico.)

Zastor pade.

Kdo ve?

*In ti gaji, ki spoštljivo
solncu se priklanjajo,
in ti ptički, ki dvorljivo
pesemce zanj sanjajo . . .*

*In te cvetke bujnogrudne,
ki mamljivo krog dehte,
in planinice priljudne,
ki vabljivo tam bleste . . .*

*In ta veterček objesten,
ki laskaje krog pihlja:
kdo ve, kak spomin prelesten
meni vse to prisladka?*

Miroslav Kunčič.

Mir božji.

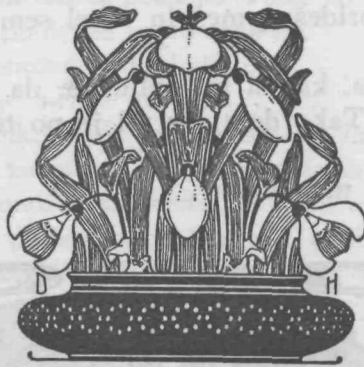
V poltjih je vzdihih vzdrhtela poljana,
kot da jo objela je roka neznana;
zazibala v sladke in mile jo sanje,
ki globlje in globlje potaplja se vanje.

Ta roka skrivnostna, vsa dobra in blaga,
dell blagoslov, da svet ne omaga
od dnevnega truda in boja, trpljenja,
pa mehko uspava ga v sen pozabljenja.

Mir božji na lahnih perutih pripluje
kot tajno božanstvo, ki v noč prisluškuje —
in kjer je boleost, se v dolino spusti
in trudnim in bolnim zatiska oči.

Prepolna so zvezd vsa neskončna nebesa —
to angelov so le iskrena očesa.
Kot dobri duh pokoj nad kočami vlada —
in kjer je on, ni več solzá, ni več jada!

Miroslav Kunčič.

NANDE WIGELE:

Osamelost.

daj se povrneš, mamica?

Kaj ne, da mi ni oče povedal istine, ko se je sklonil k meni, me poljubil in rekel, da te nimam več, mamica! In plakal je takrat.

Kako čudno je vse bilo. Hodili so ljudje v hišo, kar trumoma so prihajali. Kako je moralo biti tebi težko, mamica, ki nisi marala, da bi hodili k tebi! Tako si se mi smilila, četudi so tako pridušeno govorili.

In ko so prinesli leseno rakev, da bi te položili vanjo, sem se tako bal za tebe. A ti si se jim skrila — tako so mi rekli — in niso te mogli najti. Zabili so prazno rakev in jo odnesli.

Kako rad bi bil ostal doma, da bi te bil poiskal, a moral sem z drugimi.

Ljudje so stali ob poti in zvedavo gledali na izprevod. Kako sem jih sovražil takrat in pobegnil bi bil rad k tebi, mamica.

Gledal sem na pokopališču ljudi, ki so plakali, tudi oni, ki ti niso bili dragi, mamica, in bal sem se jih! Kako je bobnela prst, ko so jo metali v jamo! To je dobro, da te ni bilo notri. Kako bi šele tebe bolelo!

Ko pa sem prišel domov, sem te iskal, a nisi se mi pokazala, četudi sem ti obljudil, da ne povem nikomur, kje si.

Ko pa sem legel, si prišla k moji postelji, si sedla na njen rob kakor vedno, ko si me devala spat. In pogovarjala sva se dolgo, dolgo. Bila pa si tako žalostna, a ko sem te prosil, da bi smel s teboj, si mi obljudila, da prideš pome. In rekel sem ti, da bom priden, dokler se ne vrneš.

Dolgo je, mamica, kar si mi obljudila, da me odvedeš s seboj!

Kje si, mamica! Tako dolg čas mi je po tebi! Ali morda nisem priden?

Kdaj se povrneš, mamica?

KAREL EWALD:

Pripovedka o dvonožcu.

Prosto priredil in z risbami opremil *Dragotin Humek*.

7. NA POT.

se težje je preskrbljeval s krmo toliko množico živali. Daleč naokrog je bila porezana trava. Po klajo je bilo treba hoditi daleč od špilje. Tudi dovažanje na dom ni bilo prav prijetno.

„Trava neče k nam,“ je pomislil dvonožec. „Pa pojdimo mi za travo! Preselimo se na travnik! Tam je paše dovolj.“ Dvonožki je naročil, naj stke iz volne šotor. Tudi naj zbere v ta namen kože zaklanih živali.

„Zabil bom v tla nekaj kolov in jih prepel s tkanino in kožami. Pomagali si bomo. Živali se bodo pasle pred šotorom.“

„In ko popasejo vso travo tam okrog?“ je vprašala dvonožka.

„Tedad se preselimo na drugi travnik. Šotor zložimo kravi na hrbet in potujemo.“

„Živali bi nam utekle,“ se je zbala dvonožka.

„Pa ne smejo! Pazil bom nanje. In pes mi bo pomagal in otroci. Živali nas že poznajo. Vdale so se usodi. Kmalu bodo pohlevne in udomačene.“

Drugo jutro je dvonožec podiral stajo.

„Izpustil nas bo,“ je menila krava.

„Ne grem na travnik,“ se je upirala ovca. „Vsa sem otrdela in ohromela tu v staji. Teči ne znam več. In vid mi pojema in voh. Čutil že skoraj ne uporabljam več. Dvonožec me krmi. Pri njem ostanem.“

„Suženjstvo te je pokvarilo. Sploh nisi vredna zlote svobode. Jaz utečem, če se bo količkaj dalo. Včeraj mi je ubil telička. Tega zločina ne pozabim.“ Tako se je zaklinjala krava.

„Pojé mi naj mladiča in še enega in mene povrhu. Tako je sojeno. Pomoči ni,“ se je opravičevala ovca.

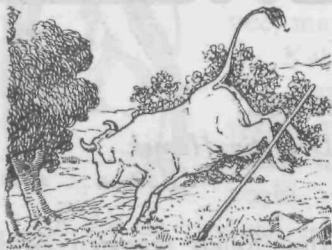

„Robska duša!“ je zaničljivo zamomljala krava.

Dvonožec je končal svoje delo. Dvonožka je pospravila, kar se ji je zdelo vredno in potrebno. Visoko sta natovorila kravo in sama sta si napravila ostankov, pa sta gnala čredo na travnik.

„Kar sem prerokovala, se izpolnjuje,“ je hropela krava pod težkim bremenom. „Boli me v križu in v nogah.“

A ko so dospeli do travnika, se je krava v hipcu otresla neljubega tovora, pa je zbežljala. Bik pa za njo. Pes je stekel, da bi jo prestregel, a tedaj se je krava okrenila in mu pokazala roge. Rep je stisnil in ni se mu hotelo boja z rogačko. Še je vrgel dvonožec sulico za kravo, zadel je pa ni.

„Danes ti, jutri jaz,“ se je tolašil. „Ujamem te zopet. Najprej pa postavim šotor in uredim

domovanje.“

Postavil je šotor na griček, da je izlahka pregledal širo poljano. Ob gričkovem znožju je izviral studenec. Pes je gonil ovco na pašo in domov. Dvonožec je ulovil kokoš in gos in raco. Obstrigel jim je peruti, da niso mogle odleteti. Polagoma je rasla čreda ovac in perutnine. Vseokrog so živali popasle travo. Pa se je preselil dvonožec s čredo in šotorom do drugega travnika. In tako vselej, kadar se mu je videlo potrebno. Zdelo se je, da je popolnoma pozabil na kravo. A na njo ga je nekega dne spomnila žena dvonožka.

„Daj, ujemi jo zopet!“ je prosila. „Mleka nimam. In jaz in otroci potrebujemo novih opank iz teletine.“

Vzel je dvonožec sulico in vrvi in zadrge, pa je šel iskat krave. Kmalu jo je zazrl izdaleka. Krava pa njega tudi, in v dir!

V bližini je stal konj in se je rogal dvonožcu: „Moral bi imeti moje noge, pa bi jo ujel.“

„Res,“ je potrdil dvonožec.

„Dobro, da nimaš vsega, kar bi hotel. Domišljal bi si, da si res naš gospodar.“

Dvonožec ni odgovarjal. Tiho je pripravil zadrge. V hipu jo vrže konju za vrat. Visoko se spenja konj, divje gleda, pa zdirja po ravnini. Dvonožec si je bil ovil vrv ob zapestje. Z vso močjo je držal. Zadrge je vsebolj stiskala konju vrat.

Dvonožka je vlekel po tleh za seboj. Roka mu je krvavela. Izpustil pa ni.

Konj je omagoval. Obstal je. Ves je drhtel. Ob gobcu se je pokazala bela pena.

„Kaj mi hočeš?“ je zarezgetal. „Moje meso ni dobro. Mleko tudi ne. In volne nimam, da bi me ostrigel.“

„Izposodil si bom tvoje noge,“ je odvrnil dvonožec. „Sam si se hvalil z njimi. Kar lepo počakaj! Če boš pameten, ne bo nič hudega.“

Pa je zvijal vrv in se je bližal konju. Pogladi je upehano žival. Zdajci je zgrabil konja za grivo in že mu je sedel na hrbtu. Konj se je branil. Vzpel se je na sprednjih in na zadnjih nogah. Odskakoval je na levo in na desno. Dvonožec je krepko držal za vrv in za grivo. Z nogami se je na vso moč oklenil konja in je obsedel. Žival se je umirila.

„Sedaj po kravo!“ je jeknil dvonožec. Vzpodbodel je konja in je zdirjal z njim po travniku.

Krava ni bežala. Vsa zavzeta je gledala čudno prikazen. Zavedla se je šele v hipu, ko je začutila za vratom dvonožčevo zadrgo. Ponosno je jezdil dvonožec z dvojnim plenom domov.

Pri šotoru je stopil s konja in ga je hvaležno potrepljal po vratu. Vrvi mu pa ni snel.

„Sedaj me izпусти!“ je zahteval konj.

„Tisto pa ne!“ se je odrezal dvonožec. „Ostal boš pri meni. Pil boš iz studenca in se hranil z najsočnejšo krmo. Počival boš in živel v miru vse do konca. A zvesto mi moraš služiti in opravljati posel, ki ti ga odkažem.“

Nakrmil in napojil je dvonožec konja in ga je privezal h kolu pred šotorom. Poleg konja je privezal kravo.

Noč je legla na zemljo. Dvonožec je zaspal.

„Ali pobegneva?“ se je oglasil konj.

„Nečem!“ je odgovorila krava. „Zgodi se njegova volja! Nikoli ne pozabim strašnega prizora, ko ti je sedel na hrbtu. Naš gospodar je. Nihče se mu ne more upreti.“

Vravec je letel preko gozda.

„Dvonožec je ujel konja! Zajahal ga je! Privezal ga je k šotoru! Konj služi dvonožcu!“ je razglašal.

„Čuješ li?“ je dregnila levinja svojega moža. „Prav lepo bi bilo, ko bi na tvojem hrbtu jezdaril na lov!“

Grozeče je zarjul lev: „Le poizkusi naj!“

„Oprezen je, in ti se mu izogiblješ, bojzljivec!“

Lev je pa položil glavo na iztegnjeni šapi in se zamislil v težke misli.

8. SEJALEC.

In je hodil dvonožec s travnika na travnik.

Čreda je rasla in družina. Žena dvonožka je rodila možu sedem sinov in sedem hčerá. Vsi so bili zdravi in močni in so pomagali doma in pri živini.

Ta se je privadila službe. Bilo ji je dobro in prav.

Konj je nosil dvonožca na lov ali je hodil poleg njega ob selitvi na novo pašo. Poznal je žvižg svojega gospodarja in je pritekkel k njemu. Nobeni živali se ni več hotelo uteči. Pes ni imel veliko opravka.

Često so se udomačene živali pogovarjale s tovariši, ki so ostali svobodni. Tedaj se jim je zazdelo, da bi bilo dobro pobegniti. Pobegnile pa niso.

Prišel je neke deževne noči jelen k šotoru, ki ga je postavil dvonožec svojim živalim.

„Dobro vam je,“ je zavidljivo pozdravil.

„Dobro!“ je potrdila ovca. „Bolj prijetno je kot v prejšnjih časih. Takrat sem bila pod drevesom tako premočena kakor pod milim nebom.“

„Res,“ je prikimala krava. „In tudi ob suši nam je dobro. Dvonožec nam pripravi krme. Prej smo se borili ob takih prilikah za vsako travico.“

„Zdi se mi, da se sedaj še bolj ubijate za ljubi kruhek,“ je uščipnil jelen. „Videl sem, kako se pehate za svojega gospodarja.“

„Mi za njega, on za nas,“ je odvrnil konj. „Sicer so se pa uresničile moje slutnje. Ves sem truden od včerajšnjega dela.“

„Jaz tudi,“ je rekla krava. Prav tako so trdile kokoš in gos in rasa. Ovca je pa odkimovala in zadovoljno prežvekovala.

„Ne vem več, kakšne slutnje sem imela. Dobro mi je in prav.“

Pes je spal samo na eno oko, pa je slišal pogovor.

„Zopet godrnjate!“ je zarenčal. „Poklical bom gospodarja.“

V dolgih skokih je oddirjal prestrašeni jelen. Konj je potolažil psa: „Ne budi dvonožca! Tudi on je trdo delal ves dan. Počitka je potreben kakor mi.“

In so utihnile živali.

Dvonožec pa ni spal. Tudi žena je bdela. Oba sta mislila iste misli.

„Star sem že. Delo me vse bolj utruja. Družina je velika. Beganje s pašnika na pašnik se mi je pristudilo.“ Tako je tožil dvonožec.

„Tudi meni se ne godi bolje,“ se je oglasila dvonožka. „Pomagati si pa ne mo-

remo. Živali potrebujejo krme.“

Dvonožec je molčal. Vstal je in stopil pred šotor. Še je pogledal k živini, nato se je vrnil v šotor. Odnekod se je začulo rjojenje.

„Lev!“ je šepnila žena.

Dvonožec je samo pokimal. Zaspati pa ni mogel.

„Odkod je neki trava?“ je vprašal dvonožko.

„To veš prav dobro. Često sva gledala, ko seje svoje seme in kako ob deževju vzkali med usehlimi bilkami.“

„Vem,“ je nadaljeval dvonožec. „Nabral bi semena in ga posejal. Staro, suho travo bi pograbil in vsejal seme take trave, ki jo imajo živali najrajše. Morebiti bi bila trava bolj gosta. Tako bi zbirali seme in sejali, pa bi ostali na mestu.“

Veselo je tlesknila dvonožka: „Oj, ko bi bilo to res!“

„Mora biti! In potem postavimo hišo, vso trdno in močno, sebi in živalim. S kamenito sekuro poderem največje drevo. Le vztrajnosti in potrpljenja je treba. Ko mine deževje, pojdem iskat primerne prostora, kjer bomo prebivali vse do konca.“

Minil je teden in dež. Dvonožec se je poslovil in zajahal konja. „Vrnem se, ko dobimo nov dom.“ Odjezdil je. Vrnil se je komaj na večer tretjega dne. Ukazal je, naj bo družina ob zori pripravljena na pot.

Pospravili so imetje in odšli za smotrom.

Dospeli so in se veselili novega bivališča.

Zemlja je bila tam rodovitna. Pohotno so jo vsevprek prekrivale rastline.

Širna poljana je bila obrobljena z gozdi in travniki. Za travnikom je blestelo jezero. Segalo je do znožja sinjih gorá. V vodi so se veselo prekopicavale ribe. Ob gozdnem porobku se je vzpenjal griček, a pod gričkom se je vil potok tja do reke. In reka se je izlivala v jezero.

Vsa polna je bila poljana zelene trave in pisanih cvetk. Mak je žarel. Zvončnice so kimale. Vmes se je belil petršilj. Bilo je vijolic in vražjega strica in še mnogokaj. Prešerno so se pretezale rastline na vse plati. Bile so svoje na svojem.

„Tu bomo prebivali!“ je zaklical dvonožec. „Na gričku postavimo hišo in hlev za živino, pa močan plot za naše sovražnike. Začnimo! Ko bomo imeli hišo, bo življenje stokrat lepše.“

Dvonožec je s sinovi podiral drevje. Potrpežljivo so delali dan za dnem. Nešteto krat je zapela kamenita sekira. Nerado je padalo drevje. Vseokrog je hrumel gozd.

„Kako je? Kaj nam hoče? Zakaj umiramo?“ Tako je vršelo in šumelo od debela do debela.

Dvonožec ni poslušal. Tudi sinovi ne. Delali so vse dotlej, da so nasekali lesa. Pa je vzrasla na gričku močna, lesena hiša. Zatem so se

lotili hlevov. Dvonožec je zgradil še poslopje, ki ni povedal o njem, čemu bi bilo.

Z mahom so zadelali vse razpoke in špranje. Okolo poslopij pa so postavili plot. Visok je bil in prepleten s protjem. Stal je trdno kakor zid, ki bi se uprl vsakemu sovražniku.

In ko so dodelali, je naprosil dvonožec ženo, naj mu sešije vrečic iz živalskih kož. Dobili so vrečice dvonožec in sinovi, pa so odšli z njimi na poljano. Nabrali so semena mnogih vrst.

„Daj, vzemi tudi mojega semena,“ je prosil mak. Stresel je glavico, da se je osul rdeči cvet. „Mnogo ga imam v glavi. In lep sem. Najlepsi tu okrog.“

„Menda je res, a ne potrebujem te,“ je odvrnil dvonožec.

„Mimo mene si šel,“ je šepnila vijolica.

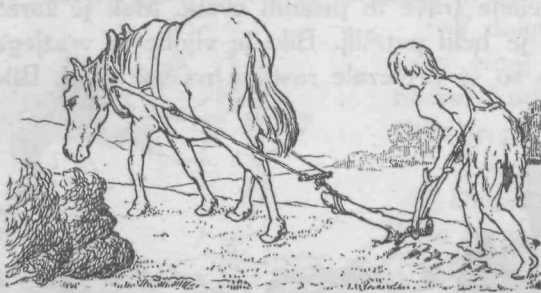
„Prav ljubka si, a uporabiti te ne morem.“

Pa je zakričal vražji stric: „Pozabil si me! Glej, kako močan sem in bodeč.“

„Jaz se pa dobro primem,“ se je pobahal repinec.

„Ne jemljite semen od takih rastlin,“ je svaril dvonožec. „Živina jih ne mara!“

Napolnili so vrečice in se vrnili na dom. In še so šli nabirat semen vse dotlej, da so ga nabrali na kupe.

„Pripraviti je treba zemljo,“ je povedal dvonožec. Izdelal je plug in je vpregel vanj konja. Stopala sta po polju. Kamenito črtalo je paralo zemljo. Brazda je padala na brazdo.

„Počakajta!“ je zavpil mak, pa se je zvrnil pod brazdo.

„Ne bo ti pomoči,“ se je rogal vražji stric. „Moje seme bo vzklilo navzlic oranju. Še te bomo jezili še!“

„Ne boste!“ Naročil je dvonožec otrokom, naj porežejo osat. Porezali so ga in ga odnesli daleč od polja.

Dvonožec je preoral in vsejal. „Počakati moramo dežja. Potem se pokaže uspeh.“

Dočakali so. Bilo je tako, kakor je upal dvonožec.

Vsepovsod so pribodle iz zemlje kali. Druga je bila drugi enaka. Sama trava, kakor so jo ljubile dvonožčeve živali. Vmes se je pokazal osat in mak. A največ je bilo trave.

„Ko bo zasijalo solnce, bo rasla trava hitreje,“ je zadovoljno razlagal dvonožec.

Solnce je ogrelo napojeno zemljo. Polje je bilo preproga, od dne do dne bolj gosta in globoka.

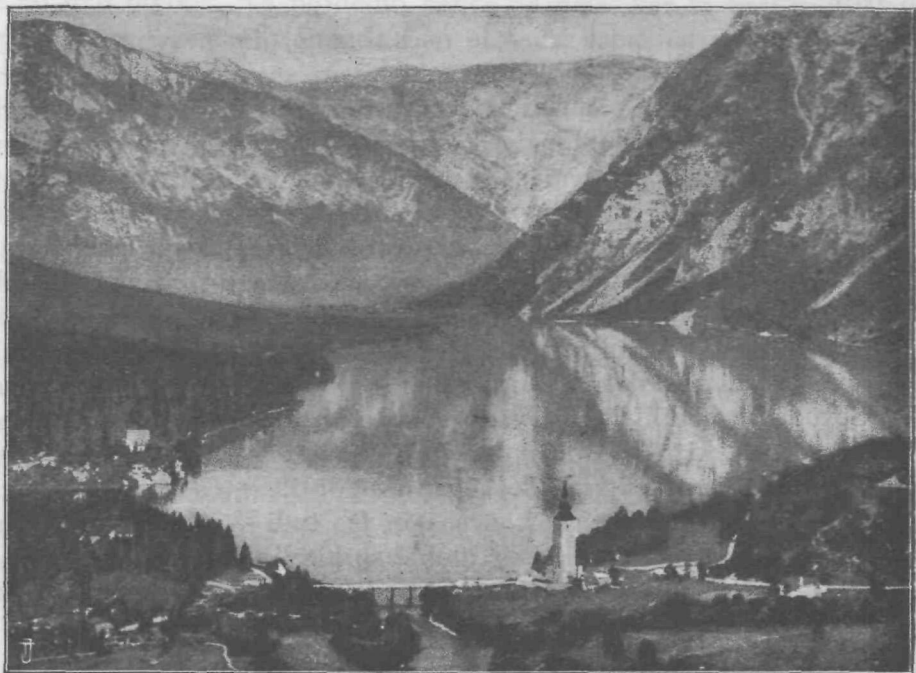
Tisto jutro je priskakal jelen in je videl. Zavzel se je in je poklical družino.

„Pridite, pridite! Odkril sem polje. Vse lepo je in sočno. Hitite, da se napasemo! Jaz že jem.“

„Zato pa!“ je zarjul dvonožec in pritekel s sulico. „Pokažem vam, lahkokruhci tatinski! Lepo bi bilo: jaz na delo, vi na jelo! A polje je moje!“

Bežal je jelen z družino v gozd, kolikor so dale noge. Vrabec je pa vseokrog razčivkal novico:

„Osvojil si je dvonožec kos polja. Nihče ne sme stopiti tjakaj. Jelenu je rekel tat, ker je hotel ondi zajtrkovati.“

BOHINJSKO JEZERO.

FRAN ČRNAGOJ:

„Ali nas boš res na meh odrl?“

tric — daj še meni nekoliko lopato! Bom še jaz vbadala!« pravi Majda, ki je gledala, kako sem preobračal zemljo z lopato.

»Pa še meni — in še meni!« se oglasita še Titko in Marcek, ki sta stala poleg.

»Vi ste še preslabi in premajhni za to delo,« jim odgovorim mirno in delam dalje.

»Preslabi in premajhni? Le poglej, kako smo že veliki in močni!«

In vsak od njih je izkušal, da se kar najbolj vzravna in zavihti stisnjene pesti.

»Pa vendar niste za to delo. Kmalu bi se utrudili in naveličali in komaj da bi pričeli, že bi pometali lopate proč in me pustili samega.«

»Ne, ne — samo poizkusi z nami, pa boš videl, da ne!« hite vsi trije.

Ker mi niso dali miru in so le tiščali vame, jim pravim:

»No, pa dobro! Naj bo! Jutri vam dam vsakemu svojo lopato. Pojdemo na delo, in pomagali mi boste tudi vi. Samo en pogoj vam stavim: Kdor od vas ne bo delal z menoj do konca ves čas, imam pravico, da ga oderem na meh!«

»Kaj pa je to — oderem na meh?« se oglasi Titko.

»Kaj ne veš, kako je tudi naša mama odrla zajca na meh, da ga je potem spekla? Potegnila mu je vso kožo z glave in z života!« odgovori Marcek.

»Aha — in ti bi nam ravno tako potegnil kožo z glave in s telesa? To je pa precej hudo!« pravi Majda.

»Seveda je hudo! Pa saj vas nobenega ne silim; odrl bom samo tistega na meh, ki ne bo delal z menoj do konca. Kdor se tega boji, pa naj se nikar ne sili in naj se kopanja ne loti!«

»O, jaz bom že delal do konca — in jaz tudi — in jaz tudi — boš videl! Ne bo nas treba odreti na meh!« so hiteli vsi trije.

»No, pa dobro! Jutri dobi vsak izmed vas lopato, in vzel vas bom za pomočnike. Zdaj pa pojdite domov k mamicí, da vas ne bo zeblo!«

In stekli so vriskaje proč, ne mené se za to, da jih oderem na meh, ako ne bodo pridni.

Kdo pa so to: Majda, Titko in Marcek?

Nedavno sem prišel kar hipoma do petero otrok. Priselil se je namreč na mojo šolo tovariš z otroki, in ti otroci so sedaj tudi moji

otroci. Dušan je šele tolik, da dela prve poizkuse s smehom, Jana že sama po sobi stopica, Majda hodi prvo leto v šolo (pa zna že pisati in brati!), Titko bo to storil prihodnjo jesen, Markec pa pride na vrsto šele drugo leto. Potem pa lahko veste, kakšni so bili pomočniki, ki so se mi ponujali, in zato lahko tudi sodite, da so vsi zapadli usodi, da imajo biti po vrsti odrti na meh. Hudo sicer, a kaj se hoče — sami so hoteli tako!

Tekom dneva pa so bili nad mamico: »Kaj praviš, mamica, ali nas bo stric res na meh odrt?«

»Da — če ste se tako dogovorili, potem bo že res tako, če ne boste pridni!«

»O — saj bomo — saj bomo! In ker bomo pridni, ne bo imel pravice, da nas odere na meh!« — In pomirjena jim je bila duša za nekaj časa.

Drugo jutro pa so bili že na vse zgodaj vsi pri meni in soglasno so vpraševali: »Stric — ali gremo vbadat?«

»Otroci! Niste dobro premislili! Gre vam za kožo, zato vam dam še en dan odloga. Ne pojdemo danes na delo, ker bi tudi mene vest pekla, da sem vas odrt, ne da sem vam dal dosti časa za premislek.«

»Ne, ne — saj nas ne bo treba dreti, ker bomo zares pridni!« so hiteli vsi z enim glasom.

Jaz pa sem bil trden in se nisem vdal. Sedel sem k pisalni mizi, oni pa so odšli poparjeni, vendar pa mirni in brez godrnjanja ter me tudi ves dan niso več nadlegovali.

Drugo jutro pa smo bili točno ob deveti uri na mestu, vsak s svojo lopato. Jutro je bilo krasno. Nikjer oblačka na nebu. Skozi lahko kopreno meglice se je solnce prijazno smejalo name in na moj ljubki drobiž. Vesel sem dvignil oči k nebu in zahvalil Boga za krasni dan. — In nič me ni trla zavest, da bom moral čez nekaj trenutkov morda že tega ali onega dreti na meh!

»No, pa pričnimo v imenu božjem!« in zapičil sem lopato v zemljo, da je nalahno zahrustljalo, ker je bila zemlja malce zmrzla, ker ob zori je kazal toplomer devet stopinj mraza in ob deveti uri tudi še nikakor ni bilo toplo.

In Markec, ki je lopato komaj nosil že dvesto korakov daleč, jo je na licu mesta spustil na tla z besedami:

»Da — ko je pa tako mraz!« in stisne mrzli ročici v žep.

»Jojzesna! Markec, kaj pa misliš — ali hočeš, da te stric že zdajle na meh odere?« se oglasi Majda vsa prestrašena.

Markec pa se s svojimi temnimi in globokimi očmi boječe in proseče ozre name.

»Markec, le brez skrbi tišči ročici v žep! Tebi tega ni zameriti, ker si res še majhen. Ko se ogreješ, boš pa delal še ti,« ga pomirim.

Titko in Majda pa sta se takoj krepko lotila dela. In ko sem jima strokovno pokazal, kako morata delati, da bo delo dobro, sta storila vsak po svojih močeh, da sta mi ustrezala. Šlo je težko, ker je bila ob vrhu rahla zmrzla skorja, ki mene pač ni ovirala, a je bila za nju že precej trd oreh. A šlo je, ker je naša barjanska zemlja silno rahla in lahka. In ko sem jima še odkazal najlažji del, sta vsa zadovoljna vbadala lopato v tla.

Tudi Markec se je končno ogrel in tudi on se je lotil dela.

In delali smo — delali, vmes pa kramljali in brbljali brez konca in kraja.

»Ko bi jaz tu le izkopal velikansko polževo hišo,« se oglasi Markec — pa se v istem hipu zavalil z lopato, ki mu je zdrsnila ob zmrzlini, na zemljo kakor je dolg in širok.

»Na — pa imaš polževo hišo!« se oglasi Majda karajoče.

»Ho, ho! Pa imam polževo hišo!« pobere smeje se Markec sebe in lopato in nadaljuje delo.

Tako se je Markec tekom dopoldneva premetaval z lopato še večkrat po tleh, da se pravzaprav ni vedelo, kdo je močnejši: ali Markec ali lopata.

»Stric! Pa kaj neda bi nas ti ne odrl na meh, tudi če bi nehali delati!« se oglasi Titko.

»O — odrl, odrl, kakor smo se dogovorili!« pravim jaz.

»Pa bi bil zato zaprt in bi sedel — pošteno sedel! Saj brez kože bi mi vendar ne mogli hoditi po svetu, in zato bi te zaprli!« razlaga Titko.

»Brez kože bi seveda težko hodili po svetu — skoraj bi mislil, da bi sploh več ne hodili. Da bi bil pa jaz zaprt — to pa ne drži. Saj vas jaz nisem silil v to, mi smo se tako prostovoljno dogovorili in se tako pogodili. Pogodba pa je pogodba, ki se je je treba držati. Tako mislim jaz!«

»Krhėj, krhėj — krhėj, krhėj!« in tri lopate so odletele v stran, in »klop, klop, klop« so ploskali moji trije pomagači z vidnim navdušenjem in zrlil vsi trije v ono stran neba, kjer je letelo nekaj vran.

»No, kaj pa je to? Kaj pa naj pomeni ta krhėj?« vprašam začudeno jaz.

»Kaj tega ne veš? S tem se vendar vrane straše!«

»A — tako!« In kadar je letela potem mimo kaka vrana, je zletela tudi moja lopata v stran in »krhėj, krhėj« smo kričali vsi štirje, da so se nam vrane začudeno smejale, ker so menile, da smo znoreli.

»Stric, pa si ti res že kdaj koga na meh odrl?« me vpraša Majda.

»O, res, res! Nekoč kar na en dan tri, po enega na dan pa že mnogokrat!«

»Ne, ne — ni res! Pokaži nos! Ej — rdeč je! Lažeš!« zavriska Majda od veselja.

»Moj nos je pač iz drugega vzroka rdeč, ker se za laž toliko zmeni kakor za lanski sneg! Ponovim še enkrat: Res sem jih odrl! In pomni za vedno: Stric nikdar ne laže! Res sem jih odrl!«

»Saj to ni mogoče!«

»Je, je mogoče! Pa še kaj drugega je mogoče! Ne samo odrl sem jih, ampak tudi spekel in snedel sem jih. To se pravi, spekla jih je naša mama — snedli smo jih pa vsi skupaj!«

»Kaaaj? — Spekli in snedli ste jih? — Otroke?« — In tri lopate so zastale, in troje obrazčkov je strmelo z odprtimi usti in prestrašenimi očmi vame.

»Otroke? — Kdo pa govori o otrokih? — Zajce vendar!« odgovorim jaz in strmim v otroke.

»A — zajce?! Jaz sem mislila pa na otroke!«

»Jaz pa na zajce! Imeli smo jih mnogo, mnogo, in kadar je manjše kalo mesa, pa sem odrl zajca, da smo ga pojedli,« pripovedujem.

»Jaz ne morem več — jaz sem truden!« se oglasi petletni Markec.

»Jojzesna — Markec — kaj pa misliš! Da te stric na meh odere!« zavrišči Majda.

»Pa če me tudi odere — jaz ne morem več — pa je!«

»No — Markec — prav priden si bil! Majhen si, pa vendar cel mož! Poldrugo uro si zdržal, in čas je, da greš k mami po kruha!«

Mi pa smo delali in brbljali naprej.

»Joj, kako že mene križ boli!« se oglasi Majda.

»Stric, kje pa ima Majda križ?« vpraša Titko.

»Križ? Na hrbtu!«

»Pa ga jaz ne vidim!«

»Križa na hrbtu ne vidimo. Tega si samo mislimo, ako potegnemo črto po hrbtu navzdol in črto od rame do rame počez. Ko bi mogli gledati v život, bi ta križ tudi res videli, ker so kosti v našem životu sestavljene v hrbtu precej v podobi križa. Po vrhu kože pa ima črn križ zaznamovan samo osel.«

»Osel? Zakaj pa ravno osel?«

»Zato, ker je Jezusa nosil na begu v Egipt.«

»Pa bi jaz tudi rad Jezusa nosil!«

»Ti pa Jezusa ne moreš nositi na hrbtu. Lahko ga pa nosiš v srcu. Priden in pošten bodi, pa boš imel vedno Jezusa v srcu!«

»Pa bom priden in pošten. Pa bom imel Jezusa v srcu!«

»Pa jaz bom tudi pridna in poštena!« se oglasi Majda.

»Prav, prav, otroka! Pridni in pošteni moramo biti vsi!«

Tako smo delali, brbljali in kramljali, dokler ni prišel čas, da je morala Majda oditi, da se pripravi za šolo, s Titkom pa sva nadaljevala delo, dokler ni naju njegova mamica poklicala h kosilu.

Na meh odreti pa mi ni bilo treba nobenega, ker so bili vsi trije — Majda, Titko in Markec — prav vztrajni in pridni.

Vse prav.

„Vse prav!“
glasi se iz višav,
kot prišlo bi z neba:
mornar z višine jambora
ta kliče vsem pozdrav.

V kabini svoji kapetan
računi smer, ko gasne dan,
k počitku lega potnik vsak,
saj sredi morskih je planjav:
vse prav.

Kot ladji kapetan, mornar,
razum in vest sta tvoj brodar.
V njih varstvu človek sladko spi,
kadàr se njih pozdrav glasi:
„Vse prav!“

Andrej Rapè.

DR. IVAN LAH:

Pogled v našo bodočnost.

Vožnja z zrakoplovom iz Ljubljane v Split l. 2020.

o se je dva dni pred velikim narodnim praznikom vrnil gospod Letič domov, sta ga v predsobi pozdravila otroka Branko in Milica kakor vsak dan, kadar je prišel k obedu. A danes sta zapazila takoj, da je oče nenavadno dobre volje. Ko je odložil suknjo, je rekel: »Čujta me, otroka! Imam v Splitu važne opravke. Ker sta gledala slavnost svobode v Ljubljani že lansko leto, se popeljemo letos v Split.«

Otroka sta od radosti poskočila. Milica se je vzpenjala, da bi očeta poljubila. Otroka sta sedla vsak na eno stran mize, oče v sredo med njiju in tako so obedovali. Oče je bil zamišljen, zakaj imel je trgovske skrbi; otrokoma pa je sijala radost iz oči in sta ugibala med seboj, kako velik je Split, koliko je tam ladij in kaj si bosta kupila za spomin.

Ves dan na to in vso noč sta bila polna pričakovanja.

Ko sta drugi dan opoldne prišla otroka iz šole, sta hitro spravila svoje knjige. Hišna Mara ju je toplo oblekla. Kmalu na to je vstopil oče.

»Ali sta pripravljena?« je vprašal.

»Sva, sva,« sta rekla otroka, ki sta od radosti pozabila na obed.

»Najprej bomo obedovali, potem pojdemo takoj,« je rekel oče in je odvedel otroka k mizi. Branko in Milica skoraj nista mogla jesti, dasi njima je oče prigovarjal, češ, da v zrakoplovu človek kmalu lačen postane. Otroka pa sta komaj čakala, da bi bilo obeda konec.

Po obedu je oče oblekel kratek usnjat kožuh in je rekel: »Sedaj smo gotovi! — Jutri se vrnemo,« je pripomnil Mari, ki je s skrbjo gledala na otroka in si je mislila, da bo pot za otroka vendarle malo prenaporna.

»Le pazita, da se vama kaj ne zgodil!« je rekla in je popravila Branku čepico na glavi.

»O nič, nič,« je rekel Branko in je junaško koračil za očetom, ki je hitel navzdol po stopnicah. Na dvorišču je stal domači zrakoplov, s katerim se je vozil gospod Letič po svojih trgovskih poslih. Motor je že deloval s hrumečim ropotanjem. Gospod Letič si je ogledal aparat od vseh strani, potem je dvignil Branka in ga posadil v gajbico,

za njim še Milico. In je rekel: »Tako sedita vsak v enem kotu, da bosta mogla pri oknu gledati vun.«

Otroka sta sedla, gospod Letič je spustil propeler, in minuto na to se je že dvigal zrakoplov nad mestom in je plaval proti vzhodu. Oče je mirno sedel med otrokoma in je vodil stroj. Otroka sta se ozrla navzdol in sta zagledala domačo hišo.

»Glej, glej, naša vila je tam,« je rekel Branko in je gledal na domačo hišo, ki je prihajala čimdalje manjša.

»Kako je lepa Ljubljana!« je vzkliknila Milica, ko je zagledala celo mesto pod seboj. Tam sredi mesta se je vil ljubljanski kanal z lepimi nabrežji, tik nad njim se je dvigal mogočni grad. Okolo njega se je razprostiralo mesto na daleč in široko po Barju, pod Rožnikom in po Ljubljanskem polju tja do Posavja. Toda mesto se je bolj in bolj oddaljevalo in je izginjalo v lahnih meglah kakor nerazločna slika. Nazadnje se je zdelo kakor pisana točka sredi zelenega polja, obdana z okvirjem robotih gor, ki so se — s snegom pokrite — dvigale okolo njega. Čez to sliko pa se je vil srebrn pas, bistra šumeča Sava. Izginjala je v zelenih gričih, ki so se razprostirali daleč naokrog. Otroka sta strmela in skoraj nista imela besed od samega začudenja. Zrakoplov je plaval kakor urna ptica. V gajbico se je čulo le enakomerno ropotanje motorja in vrtenje propelerja.

»Joj, kaj pa je to?« je vzkliknil Branko, ko je zagledal večjo goro.

»To je Snežnik,« je odgovoril oče in je zavil vodilo na levo stran.

»Glej, zopet mesto!« je zaklicala Milica.

»To je Novo mesto,« je rekel oče. In že je plaval zrakoplov nad širokim gorovjem. Kakor čarobno kraljestvo so ležali pod njimi mogočni gozdovi po višavah in dolinah.

»To so Gorjanci,« je rekel oče.

»Tu so bajke in povesti o Gorjancih, ki jih je spisal Janez Trdina,« je pojasnil Branko.

Milica pa se je medtem zagledala v daljavo in je videla široko ravnino brez konca in kraja, ki se je izgubljala v daljnih meglah. Tam pod malimi griči se je nekaj svetilo. Jasnilo se je bolj in bolj, in iz motnih obrisov se je pokazalo mesto. Milica je takoj uganila: »Zagreb, glejte Zagreb.«

Branko se je bil medtem tako zagledal v zemljo pod seboj, da ni zapazil mesta, ki se je pokazalo tudi na njegovi strani; zato ga je skoraj jezilo, da Milica več vidi nego on.

»Jaz tudi vidim mesto,« je rekel.

»To je Karlovac,« je pojasnil oče in je zavil proti oni strani, kjer je Milica videla Zagreb.

Mesto se je kmalu pokazalo v vsej svoji krasoti. Mogočna cerkev se je dvigala nad njim. Ravne ulice so ga delile na več delov, kakor da je kdo preko slike mrežo pretegnil. Toda lepa slika se je kmalu začela zopet odmikati, bila je manjša in manjša in je nazadnje izgubila v megli. Plavali so preko široke ravnine; kamor je neslo oko, se je videla planjava, na njej polje in lesovi in le tu in tam kak manjši kraj. Preko planjave se je vila dolga jasna črta: tam je bila Sava.

»Kako daleč gre z nami Sava?« je vprašal Branko.

»Saj gre do Beograda,« je rekla Milica, ki je hotela pokazati svojo učenost.

»Ali bomo videli Beograd in Dunav?« je vprašal Branko, da bi pokazal, da zna več od sestrice.

»Bomo,« je rekel oče, »sicer ni na naši poti, zakaj v Split bi morali iti naravnost proti jugu, ker pa smo že na poti in imamo čas, napravimo ovinek.« In zrakoplov je plaval dalje čez ravnino, pa že so se začele kazati nove gore.

»Tam je Fruška gora,« je rekel oče, »od tam je prišel Dositej Obradovič.«

»In tam -- tam?« je izpraševal Branko in kazal na drugo stran.

»To je Bosna — ponosna,« je rekel oče. Branko je gledal prijazne gore, ki so se vrstile daleč — daleč v nedosežne daljave.

»Tam prihaja Dunav. Sedaj smo nad Sremom. Tam je Novi Sad. tam so Karlovci...«

»Joj, glej, oče — tam!« je vzkliknila Milica in je kazala proti goram.

»Dunav,« je rekla Milica. Branko se je tudi ozrl na to stran in bi bil rad videl ladje na reki. Toda ni jih mogel razločiti. Pač pa jih je videl pod seboj na Savi: plavale so proti reki navzgor. Branko je vedel, da plavajo od tod proti Sisku in Osijeku in od tam proti Ljubljani in Mariboru.

Toda medtem se je že pokazalo belo mesto na bregu. Lepo in veliko, ponosno in mogočno je stalo nad zlivom dveh velikih rek. In nad njim se je svetila visoka kupola, ki se je zrcalilo vse mesto v njej.

»Beograd, Beograd!« sta vzkliknila otroka in sta obstala pri oknu kakor prikovana.

»Kakšna krasota!«

»Ali vidita kraljevski grad?« je vprašal oče in je vodil zrakoplov tako, da bi otroka bolje videla.

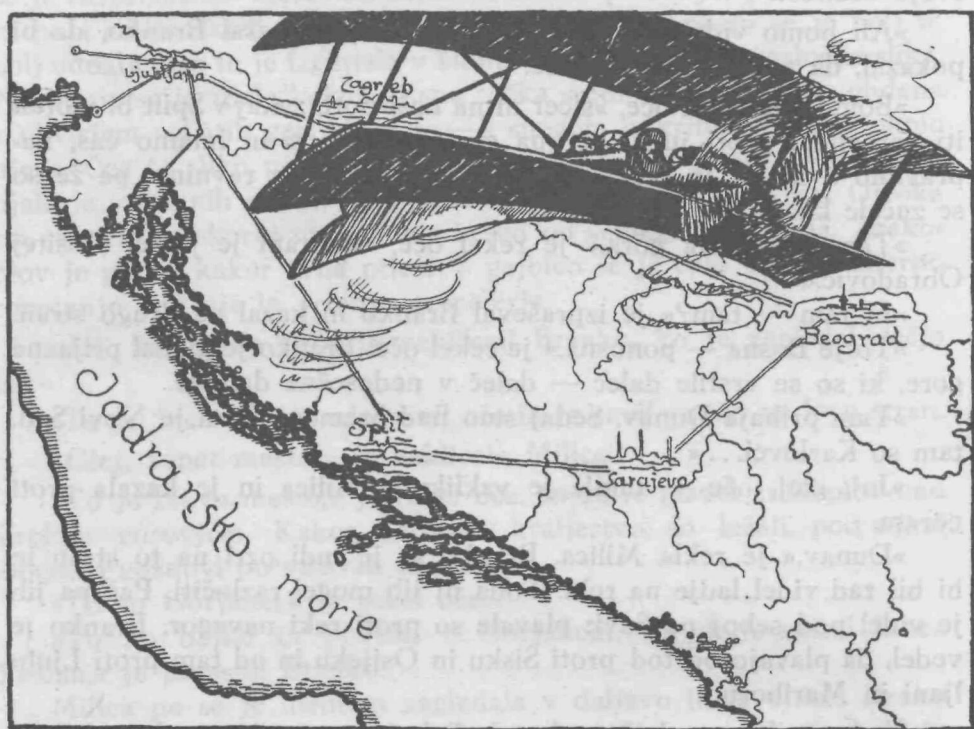

»Vidiva, vidiva,« sta odgovarjala otroka, zakaj poznala sta mesto s slik, ki so visele v šoli.

»Tam stanuje kralj,« je pojasnjeval oče. »In tam poleg je zbornica poslancev in akademija. Nad reko vidita še ostanke stare trdnjave, kakor je bila pred sto leti. Tam so se vršili najhujši boji, ko so mesto napadli Nemci.«

Branko je pogledal natančneje. In zdelo se mu je, da vidi na obzidju še spomine onega strašnega boja, ki je o njem slišal v šoli.

Toda mesto se je kmalu začelo odmikati. Preden sta se otroka nagledala njegove krasote, je že izginjalo izpred oči. Zrakoplov je plaval preko valovite gorate pokrajine proti jugu.

»Zdaj smo nad Bosno,« je dejal oče in je gledal na smer, da bi vozil naravnost proti Splitu.

»O, velika je Jugoslavija,« je zaklical Branko in je obsedel ves utrujen od vsega, kar je videl.

»Da, velika in lepa!« je rekel oče, »sto let je bilo treba, da smo jo tako uredili.«

»Sto let!« se je začudil Branko, »zakaj sto let?«

»No, pred sto leti ni bilo tako,« je rekel oče. »Tokrat smo bili šele v začetkih.«

»Kako pa je bilo takrat?« je vprašala Milica, ki se je tudi že naveličala gledati. Sedaj, ko je videla Beograd, je niso zanimali manjši kraji.

»O, takrat je bilo slabo,« je rekel oče, »takrat nismo imeli niti svojega imena.«

»Kako je to?« se je čudil Branko.

»Tako je bilo: rekli so, da smo kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.«

Otroka sta se zasmejala.

»Kako pa naj ima en narod tri imena!« se je začudil Branko.

»Rekli so, da smo troimenski narod. Drugi so nas sicer imenovali Jugoslavijo, mi pa smo vlekli vsak na svojo stran. Celo tako daleč je prišlo, da so hoteli oni, ki so bili osvobojeni, ukazovati onim, ki so jih osvobodili. Bog je kaznoval ta greh: prišli so slabi časi. In namesto da bi bili delali in gradili, so ljudje razbijali še to, kar je ostalo od strašne vojne. Takrat je prišel sovražnik in je odtrgal od naše domovine dve najlepši slovenski pokrajini: Goriško in Koroško in z njima Reko in Trst.«

»Saj je vse to zdaj naše,« je rekla Milica.

»Seveda. A treba je bilo mnogo truda in dela, preden smo vse zopet priborili. Takrat se ljudje še niso tako vozili po zraku na izprehod, kakor se vozimo mi sedaj. Ladje takrat še niso vozile do Ljubljane in Maribora. Železnice so kurili s premogom, ker še ni bilo električnih central. Zdaj gre vse po elektriki. In namesto da bi bili ljudje ustvarjali to lepo bodočnost med seboj, so se prepirali. Šele čez dolga leta so se izpametovali. Zato imamo sedaj vse lepo urejeno.«

»Kakšna je bila neki Ljubljana takrat,« je vprašal Branko.

»Majhna je bila in stara. Kanal še ni bil gotov.«

»Pa zakaj so bili ljudje taki?« je vprašal Branko, ki si ni mogel misliti, da bi kdo ne ljubil take domovine.

»Naduti so bili in izprijeni,« je rekel oče, »vsak je mislil le nase, malo jih je mislilo na bodočnost.«

Medtem se je v daljavi pokazalo zopet večje mesto.

Otroka, ki sa se bila zamislila v pogovor, sta ga nenadoma zagledala.

»Sarajevo, Sarajevo!« je vzkliknil Branko in se je spomnil na turške čase, ki je čital o njih v svojih knjigah.

Milica je molče gledala na lepo mesto in se je spomnila na povest o Turkih, ki jo je slišala od svoje učiteljice.

Zrakoplov je preplaval pokrajino. Kmalu so se pokazale temne, visoke gore v daljavi.

»Tam je Črna gora,« je rekel oče, »in tam za njo Albanija, kjer je umirala srbska vojska, ko se je morala umakniti iz domovine.«

Otroka sta z žalostjo pomislila na težke boje, ki sta jih poznala iz pripovedovanja in iz knjig. Zdelo se je jima, da se ozračje vedno bolj jasni, kakor da se bližajo nebu. V resnici se je tudi pokrajina izpremenila; vse je bilo bolj svetlo, sivobelo.

Hipoma je Milica vzkliknila: »Morje, morjel«

In res: v daljavi se je kazala nejasna bela ravan, ki ji ni bilo nikjer konca. Tam je bilo morje. Branko se je bil tako zamislil v svoje misli, da ni tega takoj zapazil, zato je rekel: »Saj ni, kje pa je voda?«

»Kmalu jo bomo videli,« je rekel oče. In res: nekaj časa nato se je zasvetilo pred njimi jasno morje, obžarjeno v popoldanskem solncu.

Plavali so tik ob obali. Otroka sta občudovala lepe barve, ki so se prelivale po morski gladini. Tu in tam sta opazila ladjo. Kmalu pa se je pred njima pokazalo krasno primorsko mesto: Split. V polkrogu je ležalo ob morju; velik pristan je bil pred njim in v njem vse polno ladij, malih in velikih, črnih in belih, in vseh barv zastave so vihrale na njih. Zrakoplov se je začel spuščati proti tlom. Bolj in bolj jasno se je kazalo lepo mesto in njegov pristan: videle so se železnice, ki so držale iz mesta na vse strani v notranjo Jugoslavijo. Pristali so na prostoru poleg mesta, kjer je bilo pristajališče za zrakoplove. Sedli so v avto in so se odpeljali v mesto.

V mestu je bilo slavnostno razpoloženje. Vse se je pripravljalo na veliki državni praznik ujedinenja. S hiš so vihrale zastave. Ulice so bile polne ljudstva, zakaj Split je bil med največjimi mesti ob Adriji in glavno pristajališče Jugoslavije. Med hrumom in šumom so se pripeljali naši zračni potniki k očetovemu znancu, kjer so položili utrujena otroka v posteljo, ki sta kmalu trdno zaspala. Tako nista niti videla večerne bakljade po mestu. V sanjah pa sta slišala godbo in sta sanjala čudovite reči. Drugi dan sta bila dobro spočita in sta gledala z balkona slavnostni izprevod, ki se je med grmenjem topov pomikal po ulicah.

Popoldne so se poslovili od svojih znancev. Sedli so v zrakoplov in so se odpeljali proti Ljubljani. In ko sta zvečer otroka stopila zopet iz zrakoplova na domačem dvorišču, sta vzkliknila: »Lepo je bilo; velika je naša domovina!«

SAVA RADIC-MIRT:

Urbanova modrost.

Vprašujete, kaj Ribničan Urban
na potih voli le široko cesto,
zakaj najljubši mu je beli dan,
ko svojo suho robo nese v mesto?

Počakajte, takoj vam razložim,
ne bom, ne bom predolgo vas ongavill!
Na božjo pot na Laško — tjakaj v Rim —
Urban se v mladih letih je odpravil.

Da večja milost pride iz nebes,
da božja pot več grešniku zaleže,
čez hribe in doline, kar počez
Urban jo božjepotnik sam ureže.

In prehitil ga v hribih črna noč,
obide groza v temni ga goščavi,
ker vsaka noč ima le svojo moč:
lahkó se ropar ali zver pojavi.

Urban, a kaj sedaj? Naprej, nazaj?
Ni varno sredi gozda zvati volka!
In res! Zasije luč in — tolovaj!
Strašan v orožju od vratu do kolka.

Z ramen visi mu plašč iz volčjih kož,
v desnici ostro se bodalo sveti.
»Kaj hočeš potniku, ti črni mož,
kaj hočeš romarju, ti Lah preteti?

Naprej, naprej na boj, srce velja,
brez boja Ribničan se ne udaja!
Urban srdito vrže se v moža,
ko snop na tla podere tolovaja.

Razbojnik v smrtnem strahu strepeta,
Urbanova prestraši ga gorjača:
»Slovenec v boju šale ne pozna,
sedaj le laška reši me zviijača!«

In Lah obraz nabere v smeh sladak:

»Urban, oprosti, bila je le zmota;
prijatelja ne najde človek vsak —
sovražnika čakaje sredi pota.

Pobratim in prijatelj ti si moj,
saj bratovščino pila sva že davno!
Prišel si, dragec, kot nalašč nocoj,
da v boju mi pomoreš zmagoslavno!

Krvava Soča priča vekomaj,
kako junaki prvi so Slovenci!
Če sto jih pride, ne bojim se zdaj,
pozdravljam te, Urban, v polnočni sencil«

Urbanu dobro gane se srce,
ponos razširi mu junaška prsa.
Kako se Lahu tresejo roké,
kolena se šibijo kot iz trsa!

»Res, peti znaš, priliznjeni mejaš,
in brenkati sladkó, tresava strunal
Ponoči vse je črno, prav imaš,
če zvezdica ne sveti niti luna.

Dovolj prestala ti je zajčja kri,
dovolj je bilo straha in pokore!« —
Iz rok železnih Laha izpusti,
zvijaču na nogé celo pomore.

A komaj dobri se Urban zave,
zavratni Lah ga spet naskoči,
na tla, na pleča vrže ga — gorjel! —
kot ptico gad s pogledom ga uroči.

Urbanu udje ohromé na mah,
telo mu obleži kot mrtvo tnalo.
Na prsa mu poklekne zviti Lah
in ostro že nastavi mu bodalo.

V grmovju zdajci zašumi korak.
»Pomoč, pomoč, pomoč!« Urban zavika,
in švigne plamen, grom pretrese zrak,
razbojnik strese se ko trepetlika.

»Oho, Urban, po celem svetu znan,«
pozdravi tujec ga v samotni lozi,
rešnik pristopi nepričakovan —
le kdo, le kdo? Urban strepeče v grozi.

Kosmat, rogat, kopita mesto nog,
ko kremplji prsti se krivé njegoví,
in rep košat opleta naokrog,
ko noži brušeni režé zobovi.

Sam vrag prihaja v zadnji uri ponj!
Peklenšček zaničljivo se poroga:
»Življenje rešim ti, a ne zastonj,
le brž, Urban, ti romarska nadloga!

»Le brž, Urban, po celem svetu znan,
zapiši dušo v smrtni mi potrebil!
Nobena stvar na svetu ni zaman,
ti dušo meni, jaz življenje tebi!«

»Gospod hudir, mogočen vaš je rod,
Urban nikomur rad se ne zameri;
mordà pa Bog le višji je gospod
po moji misli in po naši veri.«

»Zdaj čas za burke ribniške pač ni,
ne mika me učeno tvoje polje!
Poglej, kako razbojnik že preži,
tako srce junaško ti prekolje!«

Stori Urbanu se hudó, težkó,
ko med nebese in peklom bi visel.
Tedaj pa kakor blisek mu v glavó
o pravem času šine prava misel:

Življenje je človeku prvi dar,
zakladov vseh bogastvo ga ne plača!
Kar vzame smrt, ne vrne smrt nikdar,
v življenju sreča vedno se obrača.

»Pa nate dušo, črni rogovič,
in grehe v njej vzemite za nameček;
zapišem dušo svojo vam brez prič,
da živ domov le pridem na zapeček!

Zaman na svetu ni nobena stvar,«
Urban se zareži, oči po strani,
»tako ste modro rekli ravnokar,
zaman ne more biti strah prestani!«

In vrag veli: »Kar danes si nabral,
hej, črni tolovaj, takoj odrini!«
Urban vesel pobira, grabi s tal,
nasuje torbo s svetlimi cekini.

In srečna bila je do Rima pot. —
O, Rim, beseda grešniku najslajša!
Noben tako težak ni tovor zmot,
tam vsaka grešna duša se olajša.

Tam v cerkvi sredi Rima, tam sedi
sam papež s krono trojnato na glavi
in ključe Petrove v rokàh drži,
odpira vrata gor k nebeški slavi.

Zato pa k papežu najprej poda
pobožni, grešni romar se skesano:
»Jaz sem Urban, iz Ribnice doma,
a dušo krščeno imam prodano!«

»Okaniti hudobo — to ni greh!«
v izpovednici dobri papež pravi,
odvezo podeli mu grehov vseh,
pogodbo mu peklenko razveljavi.

Od tistih dob pa Ribničan Urban
na potih voli le široko cesto,
odslej najljubši mu je beli dan,
ko svojo suho robo nese v mesto.

JERNEJ POPOTNIK:

Žabe.

el sem v tiste kraje, ki so mojemu srcu najbolj dragi in mili. Visoke, tenke breze se vrsté tamkaj ob stezi, za stezo se razprostirajo zeleni, sočni travniki, zadaj za travniki pa šumé temni gozdovi svoje mračne pesmi. Svetál potok šumlja ob znožju gozdovja; v sencah vrb in jelš se lesketa kakor ogledalo mirno tekoča, od postrvi oživljena voda; z mrežastim srobotjem prepreženo grmičje ob peščenemrodu zalije za hip plast zlate solnčne luči, zaujčka se na vodni gladini — samo trenutek — in zopet dremlje ves kraj kakor v pričakovanju na nekaj lepega, daljnega, svetlega.

Pod večer je bilo. Vsa dolina se je bliskala v sijaju zahajajočega solnca. Na beli, prašni cesti se je pojavil na visokem črnem konju jezdec, oblit od žareče večerne zarje. Pa že je zapihal nad poljem mlačen veter, prej tako čudolepa luč na zapadu je ugasnila in na zemljo je legel mrak. Nikjer več ni bilo bleščččega jezdeca, izginit mi je bil izpred oči v žametno večerno daljo — in sam sem ostal na ozki stezi sredi travnikov.

Tistikrat se je zasvetlikalo od potoka sem in takoj sem spoznal, da je tamkaj ona. Kopala se je bila pač, ker popoldan je bil izredno vroč in soparen, zdaj pa je počivala pod vrbami in poslušala kosove blagozvočne pesmi, lijoče iz goščave. Še nekoliko korakov — in bil sem pri njej.

»Ti si, Darče?«

»Da, jaz, Jana...«

Živahno me je pogledala izpod širokega, rdečega slamnika.

»Kopala sem se, veš, Darko... Vse popoldne sem bila v vodi.«

»Zdaj si pa trudna, kaj ne, Janica?«

»O, nič, Darček, prav nič!... Ampak veš, kaj se mi je pripetilo?

Eno postrv sem prijela za rep...«

»Pa ti je ušla?«

»Ušla, seveda... Tako lepa je bila, tako gladka, tako svetla, kakor z biseri posuta... Ampak ni mi bilo mogoče obdržati je v roki... Kar izmuznila se mi je in pljusnila nazaj v vodo. Jokati sem pričela, tako mi je postalo hudo za lepo ribico, in potem sem šla iz vode...«

»Pa ti je še kaj hudo, Jana?«

»O, še, Darče?... Prej ne bom zdaj vesela, dokler ne dobim ribice...«

Otrla si je na skrivoma solzo iz oči.

»Janica, nič se ne boj! Jutri vzamem trnek s seboj; pa ti ulovim najlepšo ribico... Kaj ne, da ne boš potem nič več žalostna, Jana?«

Veselo je plosnila z belima ročicama.

»Ne, ne, Darko — potem bom vesela, nič več žalostna in še bolj te bom imela rada kakor doslej!«

In njene oči so se napolnile z ljubeznijo in gorkoto.

Zapazil sem poleg nje v travi debelo, v tenak papir zavito knjigo.

»Ali si se učila?« sem jo vprašal.

»Abecednik je,« je povedala. »Znam že vse... ampak kar tako sem ga vzela s seboj, da mi ni preveč dolg čas... Brez knjige nikamor ne grem. — Pa pojdiva, Darče — saj veš, kam mislim.«

Začudeno sem jo pogledal.

»Kam, Jana?«

Vstala je, poskočila in zaplesala okrog mene.

»Kaj bi tako izpraševal! Saj sam rad zahajaš tja... Tja k tisti mlaki... tja mislim...«

»Aha, zdaj vem: k žabam, k žabicam — kaj ne?«

»K žabicam, da, Darko... Tako jih imam rada, ker znajo tako lepo prepevati... Jaz bi jih zmerom lahko poslušala, zmerom, vsak večer, vsako noč...«

Popravila si je lase in slamnik na glavi, pobrala s tal Abecednik, ga stisnila pod pazduho in se veselo zasuknila na peti pred menoj.

»Hopsasa, Darko!«

V mrak ogrnjena sva se napotila preko širnih travnikov. Pa to je bil mrak posebne vrste, ne gost in ne težak, temveč mrak svetel in prozoren, zdaj bleščeč, zdaj ugašajoč, pa zopet v novo luč prehajajoč, mrak mehak in topel, da bi razprostrl človek roke in plaval v njem kakor po vijoličasti, mlačni, v brezkončnost lijoči vodi... plaval in se potapljal, pomolil za hip roke iz cvetočih valov, pa jih zopet skrnil pod gladino in se v sladki omotici predal mrgolečemu svetlemu vodovju, naj ga nese, kamor hoče... V tem mraku je blestel Janin obraz kraj mene kakor čudovita roža, polna omamlji-

vega vonja in najmilejšega sijaja . . . in moj obraz je bil svetel in je žarel skozi mrak in je ugašal . . . Črne proge v daljavi — to so bili gozdovi. Še dalje, v spanje pogreznjeno — kaj je bilo tam? Ali so bili hribi ali doline ali ena sama brezkončna ravan — kdo naj to določi? Mrak je prehajal v luč in luč je postajala zopet mrak, tema . . . in potem nič . . . večer je dihal od vseh strani, pihljaj je lahen vetrič, v samotnih jaggedih, raztresenih križem travnika, je pošumevalo . . . nekje daleč, iz globin je zavzdihnulo kakor iz sanj . . .

(Konec prihodnjič.)

Oporoka.

Ko je spoznanje me objelo,
za dom mi je srce vzplamtelo.

Z rokami delo in z glavó
za rod, za ljubljeno zemljó!

Za dom in narod mi gori,
gorelo bo do konca dni.

In ko ugasne luč življenja,
pot moja se na vekejenja.

Miru ne iščem in veselja —
saj delo je poklic in želja:

Tedaj vzemite, kar imam
najboljšega — vse to vam dam:

Srce za dom in rod plamteče,
po bratov sreči hrepeneče!

E. Gangl.

Zastavica v podobah.

Priobčil *Fr. Rojec.*

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Rešitev uganke v 4. številki.

Bile so tri gosi, ki so me srečale na vasi. Ena je šla pred dvema, ena med dvema in ena za dvema.

Prav so jo rešili: Milivoj in Ljubomir Humek, učenca ljud. šole v Mariboru; Ivo Brnčič, učenec III. razreda na Grabnu v Ljubljani (pojasnil rešitev z risbo); Zora in Nadica Vengarjevi v Radovljici; Vlasta in Zlata Košarjevi, Manica Simoničeva, Slavica Štepičeva, Eliza in Jožica Zupančevi, vse učenske v Ptuj (pojasnile z risbo); Ant. Hlastec, Alb. Breclan, Antonija Potočnikova, Jožefa Leskovarjeva, učenca in učenki VI. r. v Čadramu; Jožica Praznikova, Kokarje pri Mozirju; Mica Lahovnikova v Prevaljah (pojasnila z risbo); Mirko Fegic, učenec IV. a razreda na drugi m. ljudski šoli v Ljubljani; Anica Serajnikova v Mariboru; Marjan Prezelj, učenec IV. a razreda II. m. šole v Ljubljani; Živa Fermevčeva, dijakinja I. a razreda realne gimn. v Ptuj (pojasnila z risbo); Boris Zihel, učenec V. razreda v Škofji Loki; Milica Jenkova, učenka IV. razr. v Litiji (pojasnila z risbo); Olga Koželjeva v Mokronogu; Vera Orelova, učenka I. mešč. razr. v Ljubljani; Franc Zorman, učenec III. a razr. na drugi m. d. lj. šoli v Ljubljani; Ladik Wisinger v Litiji; Me dana Bezlajeva, dijakinja I. mešč. razreda, Branko Bezlaj, dijak I. b razreda drž.

gimnazije, in Simona Dolar, vsi v Kranju; Janko Sovre, učenec V. razreda v Studencih pri Hrastniku; Gvidon Hrašovec, učenec IV. razreda v Novem mestu; Zmagoslav Gregl, uč. IV. r. v Brežicah; Angela Rožičeva, Marija Jermanova, Milana Veslepičeva, učence IV. razreda na Kor. Beli.

Telovadska.

Napev zložil Fr. Schneider.

Korakoma.

Priobčil Fr. Cvetko.

Po-nos-no, brat-je, le v ko - rak, to so slo-ven-ska tla; pri-se-že
 naj med nami vsak, spev o - ri do ne - ba: So-vra-gom krep-ko v bran, od-
 pr - to bra-tom dlan! Za do-mo - vi-ne moč in rast za - sta - vi svo-jo
 čast; do-mov - ju vo - ljo, moč du - ha in gor-ko kri sr - ca!

K podobi vojvode Mišića.

Od več strani smo dobili vprašanja, kaj pomeni napis na podobi vojvode Mišića, ki smo jo priobčili v zadnji številki na 87. strani. Tamkaj stoji zapisano v cirilici:

„Уједињеним дицим Соколима за успомену на Видовдан 1919. Војвода Жив. Р. Мишић. Нови Сад.“

(Ujedinjenim dičnim Sokolima za uspomenu na Vidovdan 1919. Vojvoda Živ. R. Mišić. Novi Sad.) — Na Vidovdan l. 1919 se je vse Sokolstvo naše države strnilo v Novem Sadu v eno zvezo, ustanovilo je Jugoslovenski Sokolski Savez. Te velike sokolske slave se je udeležil vojvoda Mišić kot zastopnik regenta Aleksan-

dra ter je Sokolom daroval svojo sliko z lastnoročnim podpisom.

Podobe naših zaslužnih mož.

V Učiteljski tiskarni v Ljubljani, Franciškanska ulica št. 6, je začela izhajati vrsta podob naših zaslužnih mož po izvornih risbah akademičnega slikarja g. profesorja Koželja. Doslej so izšle podobe Valentina Vodnika, Antona Martina Slomška in Josipa Stritarja. Pod podobo je ime, kakor ga je dotičnik lastnoročno podpisoval. Vsaka podoba je 47 cm široka in 61 cm visoka. Cena 3 din. — Te podobe naj služijo za najlepši okras vsaki slovenski hiši in šoli! — Vrsta podob

se bo nadaljevala, da bomo imeli končno v podobljene vse naše zaslužne može.

Kdo so pa to?

Ali jih ne poznate? Seveda ne! Rač bi pa, da jih tudi vi poznate. In zato vam prinaša »Zvonček« njihovo sliko.

To so moji prijatelji tam iz južne Srbije, iz prestolice Dušana Silnega — iz Skoplja. To je družinica srbskega učitelja in velikega prijatelja Slovencev, gospoda Svetolika R. Milosavljevića.

Najmanjša na sliki — tista ljubka miška z živimi, kot oglje črnimi očmi, je hčerka Ružica, srednji — tako resni obrazek nam kaže hčerko Mileno in dečko je sinko Predrag. Čestita gospa je njihova mamica.

Vsem se čita na obrazih izredna resnoba, ki jim jo je vtisnila v lice svetovna vojna, ko so ostali doma sami, ker jim je bival otec v tujini, dokler se ni vrnil kot

sobojevnik zmagovite srbske vojske v domačijo.

Po vrnitvi je našel domovino vso izplenjeno, razdejano. Najbolj je trpela šolska mladina, ki ni imela ne učilnic in ne knjig. Zato se je zbral v Skoplju krog srbskih učiteljev, med njimi moj prijatelj Milosavljević, ki si je nadel nalogo, da skrbi v prvi vrsti za čtivo mladino in zato je pričel izdajati mladinski list »Zavičaj«, ki je po vsebini podoben »Zvončku«.

List izhaja šele drugo leto, je tiskan v cirilici in stane letnih 10 dinarjev.

Vsi sotrudniki delajo pri listu požrtvovalno in brezplačno, zato zaslužijo vsestranske podpore. Ker je naša narodna dolžnost, da se priučimo cirilici in srbskemu jeziku, zato bi bilo iskreno pozdravljati, ako tisti izmed vas, mladi čitatelji, ki čutite v sebi ljubezen do srbskega naroda in do tesnega edinstva z njim, pa imate imovitejše starše, žrtvujete tistih 10 dinarjev in se naročite na prihodnji letnik »Zavičaja«, ki prične izhajati v septembru. Naročnina se pošlje na naslov: Upravništvo »Zavičaja« v Skoplju.

Ne bo vam žal, ako storite to, ker se boste na ta način z lahkoto priučili cirilici in blaglasnemu srbskemu jeziku. Pri tem se boste še zabavali nad lepo vsebino, ki jo prinaša list.

Fran Črnagoj.

K obletnici prihoda regenta Aleksandra v Slovenijo.

Leto je, kar je bil med nami naš regent prestolonaslednik Aleksander. Leto je, kar smo ga pozdravljali, proslavljali in mu poklanjali svoja srca na domačih tleh. Slovenska mladina, ki mu je trosila lani cvetja s slovenskih vrtov, se živo spominja obletnice njegovega prihoda ter mu poklanja vnovič svoje spoštovanje, svojo hvaležnost in svojo ljubezen v dar!

Divil se je lepoti naše zemlje, vzljubil je narod in narod je vzljubil njega. Postal je junak našega naroda, ki je opletel njegovo osebo s pestrimi rožami svoje fantazije. Narod si pripoveduje: »Vladarja imamo, ki prihaja med nas, ki ljubi uboge, ki ljubi otroke!«

V nekem slovenskem mestu so se zbirali imenitni gospodje in lepe dame k sprejemu visokega gosta. Dolgo so sicer čakali na njegov prihod, a radi so to storili, upajoč, da pride vladar, ki jim stisne roko, ki jim pogleda zaupljivo v oči in se prijazno razgovarja z njimi.

Razburjenje — vrvenje — šum — vladar prihaja. Gospoda se mu klanja, njegov pogled pa hiti preko imenitnih glav do si-

romašne žene, ki je proseče vzdigovala svoje roke k njemu. Ubogi ženi ni delal nihče pota do regenta, od katerega je pričakovala pomoči, zato ji je prišel blagi vitez sam naproti. Žena mu potoži svoje gorje in svoje uboštvo. Vladar jo potolaži s kraljevimi besedami in s kraljevim darom.

Mimoidoč stisne mlademu uradniku bratško roko. Ne meneč se za množico, hiti uradnik k svoji bolni ženi in ji nudi roko, rekoč: »Drži jo, stisni jo! Pred nekoliko trenutki je bila v roki ljubljene regenta!«

Slovenski trg. Tržani so oblekli v svoji navdušenosti vse, ki so hoteli biti pri regentovem sprejemu, v svatovska oblačila. Regent pride. Gospoda v sprednjih vrstah ga burno pozdravlja. Njegove sokolske oči se ozirajo okrog. Slednjič reče: »Ali tu ni ubogih ljudi? Njih vladar sem; nje bi rad videl.«

Industrialni kraj v Sloveniji. Po straneh, po stanovih, po spolu, po starosti deljeni, pričakujejo Aleksandra. Evo ga! Z bistrim svojim pogledom pregleda množice. Med delavstvo ga vleče. Visok spremljevalec ga odvrta od namere pohiteti med delavstvo. Aleksander pa spozna trpine in veli spremljevalcu: »Tudi oni so moji, zato hočem biti med njimi!«

Kraljevič se pelje v avtomobilu na slovenski grič. Kar priteče za njim mala deklica, hčerka staršev republikancev, in ponudi visokemu gospodu šopek poljskih cvetic. Kraljevič jo dvigne v avtomobil, jo povprašuje po starših, bratih, sestrah in domu. Pri njeni domači hišici jo spet odda. Deklica, razžarjena od veselja, pripoveduje staršem o prijaznem gospodu, ki mu pravijo ljudje regent. Starši se razjočejo od radosti, vprašajo se: »Čemu smo republikanci, ko imamo dobrega in blagega kralja, ki sprejme od ubogega delavskega otroka šopek poljskih cvetic zato, da jo dvigne v svoje naročje in jo obsolnči z vsem žarom svoje kraljeve ljubezni?«

Na kraljevičevem pohodu čez širok trg slovenskega mesta ga je obkrožila četica malih, belih devojčic. To je bila njegova straža. Plemenitost in nedolžnost, kdo se je upa dotakniti?

Aleksander! Te cvetke, ki so mu vzcvetele v krajih, ki jih je osrečil s svojim obiskom, smo natrgali ter mu jih poklanjamo ob obletnici njegovega obiska, kličejo mu:

Pridi spet, knez naš in kralj in vladar, srca Te čakajo naša vsekdar!

Irma Šeligova.

Poznaj mero, pozabi ra mero!

Tonček si je privoščil na Kurentov god čez mero raznih dobrot za želodec. Zjutraj je pripovedoval materi o mori.

Oče: »Praznovernež! Ne mora, ampak preobloženi želodec te je tlačil. Poznaj mero! Mora ti biti le spomin na staroslovansko Morano!«

Tonček odslej pridno prebira zgodovino svojih pradedov in je navdušen Jugoslovan. Tudi nikoli ne pozabi — Bog ve, kje je čul ali čital:

Kurent rdeče rože nam sađi,
radosti rože razbrzdane,
a Morana s slano jih mori,
in z njo so boli nepozvane!

Ernest Sušteršič.

† Davorin Trstenjak.

Dne 10. februarja letošnjega leta je umrl v Zagrebu Davorin Trstenjak, šolski ravnatelj in šolski nadzornik. Učakal je 73 let starosti. Pokojni Trstenjak si je pridobil mnogo zaslug za razvoj hrvatske mladinske književnosti. Pisal je mnogo v hrvatske pa tudi slovenske liste, saj je bil po rodu štajerski Slovenec, po mišljenju pa navdušen Jugosloven. Pokopali so ga z velikimi častmi.

Kopanje.

Mladina se v tem vročem letnem času kaj rada koplje. Lepo je v bistri vodil Kopanje služiti v odlični meri našemu zdravju. Treba pa je pri kopanju velike previdnosti zlasti onim, ki ne znajo plavati. Premnogo ljudi je že utonilo. Bodite oprezni!

Nezrelo sadje.

Ne jejte nezrelega sadja! Kdor uživa nezrelo sadje, si nakoplje opasne črevesne in želodčne bolezni, ki imajo lahko za posledico celo smrt. Počakajte, da sadje dozori! Služite le svojemu zdravju, ako sad vedno prej umijete, preden ga pojedete.

Pomni!

Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe! Bodi dober in blag! Spoštuj resnico! Bodi pravičen! Ne obrekuj! Ne kradi! Delaj, delaj, delaj!

Cenjeni gospod Doropoljski!

Dovolite, da se tudi jaz oglasim v Vašem »Zvončku«. Stara sem 13 let in si Vam dovoljujem že pisati pisemce, ki ga priobčite v prihodnji številki. Hodim v 6. razred ljudske šole. Za razrednika imam g. Jakšeta. Najrajša imam predmet zgodovino, ki nam opisuje življenje naših pradedov Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Z odličnim spoštovanjem Vas pozdravlja
Slava pl. Schildenfeldova,
učenka 6. razr. v Vranskem.

Odgovor:

Ljuba Slava!

Zgodovina je naša učiteljica. V njej spoznavamo življenje in delovanje narodov, iz nje se učimo kreposti in vrlin, ona nam odkriva napake in zablode. Kar je slabega, tega se bojmo! Naš narod mora biti narod poštenjakov, narod vrlih mož in čednostnih žen!

*

Gospod Doropoljski!

Prosim, pošljite mi »Zvonček«. V »Zvončku« so lepe povesti. Jaz jako rada čitam povesti.

Elizabeta Počivalškova,
učenka prvega razreda ljudske šole v
Krškem ob Savi.

Odgovor:

Ljuba Elizabeta!

Ej, kako me veseli, da se tudi Ti — učenka prvega razreda — pridružuješ mojim mladim prijateljicam. Prav in lepo bi bilo, ko bi storile po Tvojem zgledu vse slovenske deklice. (Pohvaliti moram Tvojo čedno pisavo.)

*

Cenjeni gosp. Doropoljski!

Prosim Vas vljudno, sprejmite te vrstice v svoj kotichek.

V šoli nam je pravil g. nadučitelj o pomenu Jugoslovenske Matice. Da bi tudi mi kaj darovali, sem se nekaj zmislila. Učiti sem začela Kristico Dolenčevo, Talerjevo Tončko, Bogatajevo Cirilko in

svoji sestrici Marico in Angelco ter smo priredile v Demšarjevem kozelcu v »Peljadi« otroško predstavico. Udeležilo se je predstave polno otrok in odraslih. Vsi so nam ploskali, ko smo igrale. Deklamirala je tudi nadučiteljeva Danica. Ker se je nabralo nekaj vstopnine, sem odposlala 30 K Jugoslovenski Matici. Obljubljamo, da ko dorastemo, bomo še bolj podpirale naše neodrešene bratce in sestrice!

Srčno Vas pozdravlja

Ivanka Suštarjeva,
učenka IV. razreda v Zeleznikih.

Odgovor:

Ljuba Ivanka!

Tvoj domislek je vreden vse pohvale in vsega priznanja. Napravile ste gledališko predstavico. Same ste imele lepo in plemenito zabavo; veselje so imeli z vami gledalci; korist od vašega rodoljubnega dela pa naj uživajo naši neodrešeni bratje in sestre! Glej, tako rodi dobro dejanje dober sad! Naj se vsa slovenska mladina zgane v takem delu!

Odpri srce, odpri roké,
otiraj bratovske solzé!

*

Cenjeni gospod Doropoljski!

Tudi jaz se hočem z Vami seznaniti, zato Vam pišem nekaj vrstic. Hodim v 4. razred ter se prav rada učim. Jako rada berem. Naročena sem na »Zvonček« že tri leta ter ga vedno komaj pričakujem. Ko ga dobim, najprej preberem Vaš kotichek, pa tudi drugo me zanima. Imam brata in sestrico, ki hodita v šolo ter se prav pridno učita. Ako mi dovolite, Vam bom še večkrat pisala. Prosim, da me uvrstite med koticekarje.

Pozdravlja Vas

Milica Jenkova,
učenka 4. razreda v Litiji.

Odgovor:

Ljuba Milica!

Uvrščam Te v svoj kotichek in Te obenem vabim, da se še večkrat oglasiš. Čim živahnejši so naši medsebojni razgovori, tem bolj se spoznavamo in radi imamo.

Dragi gospod Doropoljski!

Odkar sem naročnica »Zvončka«, Vam pišem danes prvič. Stara sem 13 let. Do sedaj sem obiskavala ljudsko šolo v Šmartnem, a sedaj hodim v meščansko šolo v Ljubljani. Moj rojstni kraj je na gradu Wagensbergu, uro hodá od Šmartna. Tu gori sem preživela vsa otroška leta v veselju in žalosti. A morala sem se tudi jaz ločiti od ljubih staršev in bratcev ter nastopiti resno pot življenja.

Bliža se pomlad, moje največje veselje. Napisala sem Vam tudi borno pesemco. Prosim, ne zamerite, ako nisem napravila pravilno.

P o m l a d.

Pomlad se k nam je povrnila,
po zemlji cvetje raztrosila.
Spomladi vse se veseli,
vse se raduje in živi.

Čebelica se je zbudila,
razstrla je rumena krila,
na pisan cvet se je spustila,
se sladkega medu navžila.

Raj sanjajoč si ti, pomlad,
v bridkosti si tolažbe mati,
bodočnosti si moje sad,
uteha, ko mi jad veselje krati.

Vljudno Vas pozdravlja

Mira K e p o v a,

učenka II. mešč. š. v Ljubljani.

Odgovor:

Ljuba Mira!

Tvojo »borno pesemco« sem malo opilil. Sedaj se gladkeje čita: Samo vrstice »bodočnosti si moje sad« ne morem umeti. Pustil sem jo neizpremenjeno, da nam sama razložiš, kaj si hotela z njo povedati.

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Jako sem se razveselil prve številke »Zvončka«. Jako mi ugaja. Ugaja mi pa zato, ker je v njem mnogo lepih povesti, pesmi in slik. Ko pridem iz šole, berem Vaš list ali z drugo besedo: Vaš kotiček. V velikonočnih počitnicah ga bom lahko prebral. Hodim v IV. razred ljudske šole v Kranjski gori. Star sem deset let.

Mislím, da mi ne odrečete prostora v svojem kotičku.

Z odličnim spoštovanjem!

Viktor Smolej,
v Kranjski gori št. 77.

Odgovor:

Ljubi Viktor!

Ne odrekam Ti prostora v svojem kotičku — obratno, vesel sem novega so-

trudnika. Od številke do številke se veča naš krog, kar je dokaz, da se je »Zvonček« razširil in udomačil po vsej domovini.

*

Cenjeni gospod Doropoljski!

Odkar sem naročnica »Zvončka«, Vam pišem danes prvič. Stara sem 13 let in hodim v V. razred ljudske šole v Hrastniku. Obe s sestro sva Sokoliciči. Nastopili sva v Zagorju, Trbovljah in v Hrastniku. Povsod je bilo lepo in krasno. V šoli se najrajša učim zgodovine in prirodoznanstva. Pogostoma prebiram »Zvonček«, čigar naročnica sem od lanskega leta. Prebira ga tudi moja mlajša sestra, ki ji je jako všeč.

Prosim, blagovolite me uvrstiti med svoje koticarje in mi sporočite, ako se smem o priliki zopet kaj oglasiti.

Srčno Vas pozdravlja

Ivanka K r i v č e v a,

učenka V. razreda v Hrastniku.

Odgovor:

Ljuba Ivanka!

Mislím, da si šolo sedaj zaključila z dobrim uspehom in da uživaš zlati čas počitnic. Dovolj Ti bo časa za odmor in razvedrilo. Kadar pa ne boš vedela nič drugega početi, sedi in piši, da se še kaj pogovoriva!

*

Spoštovani gospod Doropoljski!

Oprostite, da Vam tako dolgo nisem pisal. Jako mi ugaja »Zvonček«. Najbolj mi je všeč povest »Gašpar, Mihec in Baltazar« in igra »Prstan«. Lani smo igrali igro »Prstan«. Jaz sem bil Riko. Po igri smo pa vsi igralci zboleli na ošpicah. Letos smo igrali igro »V delu je sreča« in »Morje plaka«. Jaz sem bil Dreta, črevljarski pomočnik. Letos smo tudi nekateri igralci zboleli na noricah.

Star sem 9 let. Hodim v III. razred ljudske šole. Za učiteljico imam gospodično Wudlerjevo. Imam jo jako rad. Imam tudi sestrico. Ime ji je Ljubica.

Jaz hodim k sokolskemu naraščaju te lovadit. Uči nas brat Ivan Golob. Učimo se vaje z batinami.

Tukaj bom napisal kratko zgodbo, ki sem si jo izmislil, ko sem bil sam doma. Zgodba se glasi takole:

Povest o Metki in Ivančku.

Živela je mati, ki je imela hčerko in sina. Deklici je bilo ime Metka. Dečku so rekli poredni Ivanček. Deklica je bila poslušna, pobožna in snažna. Deček je bil neposlušen, poreden in nereden.

Zaradi tega je imela mati rajša Metko. Ivanček ji je to zavidal. Zato ji reče nekega dne: »Pojdiva v gozd jagod nabirati!«

Metka vzame košarico in gresta. Pred gozdom je bil globok jarek. Ko prideta do gozda, vzame Ivanček velik kamen in ga vrže v jarek, da bi videl, kako je globok. Tedaj reče Metki: »Poglej, če je kamen prišel že na dno jarka.« Metka se skloni in gleda. Ivanček jo sune, a k sreči se je Metka ujela za praprot.

Potem gresta oba domov. Metka pove materi, da jo je Ivanček sunil v jarek in da bi ona lahko padla v jarek, ako bi se ne ujela za praprot. Mati je Ivančka nabrašala z brezovko. A vse to ni nič pomagalo. Neko noč se mu je sanjalo, kako je v peklu. Ko se je zjutraj zbudil, je objubil materi, da bo odslej pridnejši. In res, poboljšal se je. Metka in mati sta bili tega prav veseli.

In živeli so še mnogo let srečno.

Prosim, če priobčite to v svojem koščku!

Presrčno Vas pozdravlja
vdani

Ljuba Jakše,
Vransko pri Celju.

Odgovor:

Ljubi Ljuban!

O, kako hudobno srce je imel Ivanček v Tvoji povesti! Dobro, da so ga sanje spravile na pravo pot. In prav je, da ga je mati namazala z brezovo mastjo. — Kar se pa ostalega Tvojega pisma tiče, Ti moram javiti, da me je prav razveselilo. Gledališke igre so pač lepa in koristna zabava. Všeč mi seveda ni, da se vas po predstavi vedno loti kaka sitna bolezen. Toda junaško telo preмага take otroške nadloge. Le prehlada se je treba čuvati.

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Tudi jaz se Vam predrzнем pisati. Temu si dovoljujem priložiti spis »Na planini«. Jaz hodim v II. razred II. odd. osnovne šole v Ratečah. Uči me gospod nadučitelj Ivan Zupančič. Mene najbolj veselijo spise, računstvo, zemljepis in zgodovina.

Pred enim tednom smo šli z gosp. nadučiteljem na planino. Od doma smo šli ob 7^{1/2}. Hodili smo 1 in pol ure. Pod planino je studenček. Tam smo se odpočili in okrepčali. Nato smo šli naprej. Kmalu smo bili na planini. Teško smo čakali, da se Italijani umaknejo po rapalski pogodbi z naše krasne planine. Ta planina leži 1469 m visoko v Karavankah in je tik vrha Peči, ki tvori mejo treh držav, in sicer naše, italijanske in nemškoavstrijske. Naš gospod nadučitelj nam je takoj v šoli naznanil, da sta dohod in planina prosta Italijanov.

Na planini smo imeli prav lep razgled po Koroškem. Pod seboj smo videli lepo Zilsko dolino z rekama Zilo in Zilico. Nasprotni se dviga gora Dobrač, odbita od potresa.

Zadaj pa so Visoke Ture. Na desni je Zgornji Rož, po katerem se vije velika reka Drava. Pod Karavankami je lepo Baško jezero, a proti severovzhodu Vrbsko jezero. Še bolj proti severu je lesketa del Osojskega jezera. V Zili je pa še malo Preseško jezercce. Na jugozapadu se širi Kanalska dolina z razsutim svetiščem Materje božje na Višarjah.

Šli smo proti domu očiščeni s pestrim cvetjem rododendrom — ravšjem.

Oj, zemlja širna, zemlja lepa,
ti vsa si bila naša last!

Prav lep pozdrav od Vaše

Berte Vestrove,
učenke iz Rateč.

Odgovor:

Ljuba Berta!

Lepo in jasno si povedala, kar si videla ob divnem izletu v naše gore.

Slovenski svet, ti si krasan,
ti poln nebeške si lepote!

Kadar ga gledamo, nam ponos in veselje širita srce. A naš ponos bo še večji in naše veselje bo še iskrenejše, kadar bo združena z Jugoslavijo vsa naša zemlja, ki so si jo neopravičeno sedaj prisvojili tujci. Ti, ljuba Berta, ki si še mlada, gotovo ukašaš dne, ko boš lahko navdušeno vzkliknila z našim slavnim pesnikom Simonom Gregorčičem:

Bog živi vse Slovence
pod streho hiše ene!

